„Slavná Sněmovno!“

Osudové i všední události osmičkových roků ve světle sněmovních dokumentů

U příležitosti sta let od vzniku Československa připravila odborná pracoviště Kanceláře Poslanecké sněmovny ve spolupráci s Parlamentním institutem Kanceláře Národní rady Slovenské republiky výstavu dokumentů z fondů Archivu Poslanecké sněmovny, Parlamentní knihovny a sbírek jednotlivých autorů.

Autorský kolektiv:
PhDr. Martina Lustigová, Ph.D. (Odbor tiskový)
Mgr. Olga Šmejkalová (Archiv Poslanecké sněmovny)
Mgr. et Bc. Petr Dvořáček (Archiv Poslanecké sněmovny)
PhDr. Petr Valenta, Ph.D. (Parlamentní institut)
PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD. (Parlamentný inštitút Kancelárie Národnej rady Slovenskej republiky)

Výtvarný koncept a grafické zpracování:
MgA. Jiří Toman, Ph.D.

Digitalizace historických podkladů:
Ing. Jiří Harigel
MgA. Ondřej Přibyl, Ph.D.

POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY
1918 100 2018 SPOLEČNÉ STOLETÍ
KANCELÁRIA NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

1848–1918 České země

Dlouhé období vymezené symbolicky dvěma osmičkovými roky je více než pouhým prologem předcházejícím založení československého státu. Ve druhé polovině 19. století prošla česká společnost cestou obdivuhodné proměny, na jejímž konci stál moderní národ, který vedle nezpochybnitelných výsledků na poli kultury, vědy a podnikání prosazoval své vize rovněž v politických institucích habsburské monarchie. Právě v této době se stala politika věcí veřejnou a dostávalo se jí náležité pozornosti všech vrstev společnosti. Nejen té české. Obdobně se politizoval i život Němců v českých zemích. Postupná proměna Předlitavska v konstituční monarchii byla spojena i s ustavením a emancipací moderních parlamentů. Veřejnost žila volebními kampaněmi, politici si osvojovali úskalí parlamentní každodennosti, formovaly se politické strany existující i po pádu monarchie – utvářela se moderní politická kultura.

1 Tlak veřejnosti na společenské a politické změny donutil na jaře roku 1848 císaře Ferdinanda I. k vydání ústavy a svolání parlamentu. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku se měly sejít i reformované zemské sněmy rozšířené o poslance zvolené ve volbách.

V létě roku 1848 proběhly volby do celorakouského říšského sněmu, jehož jednání se aktivně účastnili i poslanci z českých zemí. Hlavním úkolem sněmu bylo vypracování a schválení moderní ústavy. Zasedací pořádek sněmu poukazuje na širokou škálu národnostního zastoupení a s tím spojené nesnadné hledání kompromisů.

Zrušení cenzury otevřelo nakrátko možnost kritické a sarkastické žurnalistice. Veřejnost vzhlížela s nadějemi k reformnímu úsilí zvolených poslanců. Karikaturisté si však všímali i momentů, kdy pracovní tempo poslanců zvolňovalo.

2 Pohled do zasedací síně českého zemského sněmu, ve které zasedli poslanci poprvé v dubnu roku 1861. Sál zdobil od roku 1863 obraz Františka Josefa I., který zde byl umístěn až do pádu monarchie.

3 Bylo samozřejmostí, že čelné osobnosti veřejného života získávaly poslanecké mandáty. Patřil k nim i František Palacký, tvůrce základních programových konceptů české politiky. Palackého projevy na sněmu prezentovaly stanoviska české politické reprezentace a z toho důvodu byly často i vydávány knižně.

4 Složení zemských sněmů zásadním způsobem ovlivňovala existence kuriálního systému, který garantoval jednotlivým vrstvám společnosti politické zastoupení. V roce 1900 tak například sněmu dominovali poslanci v Čechách nejpopulárnější mladočeské strany. Své zástupce však měla tradičně v pravé části sněmovny i česká historická šlechta. Na pravici usedli rovněž virilisté, kteří na sněmu zasedali z titulu funkce rektorů univerzit, arcibiskupa a biskupů. Němečtí poslanci byli na přelomu století již v menšině. V jejich řadách na obvyklém místě na levici dominovali zástupci německých liberálů.

5 Jiří Kristián z Lobkovic byl nejdéle sloužícím maršálkem českého zemského sněmu. Předsedal mu na počátku 70. let a především nepřetržitě mezi lety 1883–1907. Nejvyššího maršálka si nevolil sněm, nýbrž jej výhradně z řad šlechty jmenoval císař. Při řízení sněmovních jednání měl maršálek široké kompetence.

6 Na volebním letáku z roku 1866 je voličům okrsku Kraslice-Nejdek doporučován kandidát německé liberální strany Eduard Janota – starosta Sokolova. Volby probíhaly na základě většinového volebního systému. Ústřední úloha během kampaně připadla volebnímu výboru složenému z předních politiků strany, v tomto případě špiček německé liberální politiky v Čechách. Uvedení jejich jmen v dolní části letáku mělo garantovat vhodnost osoby kandidáta a jeho připravenost hájit národní zájem.

7 Jednání sněmů veřejnost dychtivě sledovala. Pravidelně a detailně o nich informoval tisk a věnoval jim z dnešního pohledu široký prostor. Zprávy ze sněmoven byly umisťovány na titulní straně. Otištěny byly i doslovné přepisy všech sněmovních projevů.

8 22. srpna 1868 podepsalo 81 českých poslanců zemského sněmu státoprávní deklaraci, která shrnovala požadavky na uznání české státnosti v rámci habsburské monarchie a kriticky nazírala na proměnu soustátí v dvoumonarchii Rakouska-Uherska. O dva dny později podali obdobné osvědčení i poslanci na moravském zemském sněmu v Brně. Čeští poslanci následně opustili zemské sněmy a zahájili tzv. pasivní politiku. Deklarace byla konsensuálním textem české politické reprezentace, která byla následně oslavována a vyobrazována v četných provedeních.

1

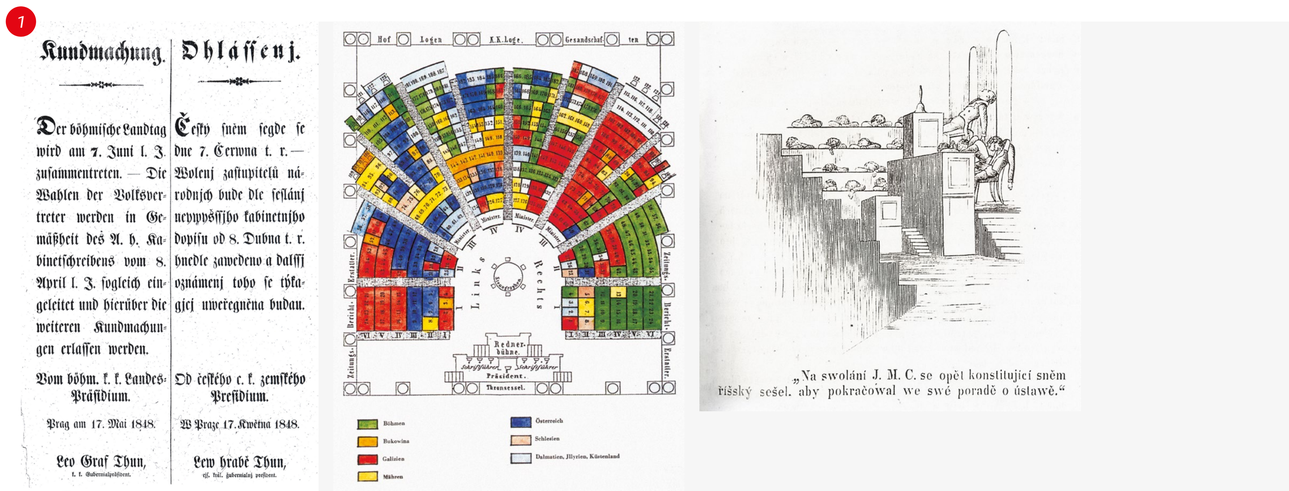

Kundmachung.

Der böhmische Landtag wird am 7. Juni l. J. zusammentreten. — Die Wahlen der Volksvertreter werden in Gemäßheit des A. h. Kabinetschreibens vom 8. April l. J. sogleich eingeleitet und hierüber die weiteren Kundmachungen erlassen werden.

Vom böhm. k. k. Landes-Präsidium.

Prag am 17. Mai 1848.

Leo Graf Thun,
k. k. Gubernialpräsident.

Ohlásenj.

Český sněm segde se dne 7. Cerwna t. r. — Wolenj zastupitelů národnjch bude dle sesláuj neypyssjho kabinetnjho dopisu od 8. Dubna t. r. hnedle zawedeno a dalssj oznámenj toho se týkagjcj uwěřegněna budau.

Od českého c. k. zemského Presidium.

W Praze 17. Kwětna 1848.

Lew hrabě Thun,
cj. král. guberniatnj president.

Hof Logen K.K. Loge. Grandducal Loge

Links Rechts

Redner-bühne

Präsident.

Stenographen

Thronessel.

Böhmen
Bukowina
Galizien
Mähren
Österreich
Schlesien
Dalmatien, Illyrien, Küstenland

„Na swolání J. M. C. se opět konstituující sněm říšský sešel, aby pokračoval we swé poradě o ústawě.“

2

3

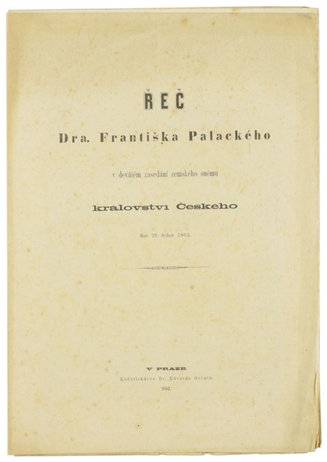

ŘEČ

Dra. Františka Palackého

v dnešním zasedání zemského sněmu

kralovstvi Ceskeho

V PRAZE

4

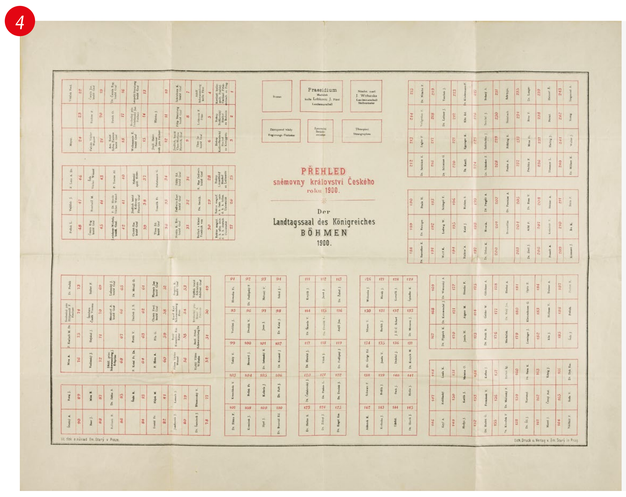

PŘEHLED
sněmovny království Českého
roku 1900.

Der
Landtagssaal des Königreiches
BÖHMEN
1900.

5

6

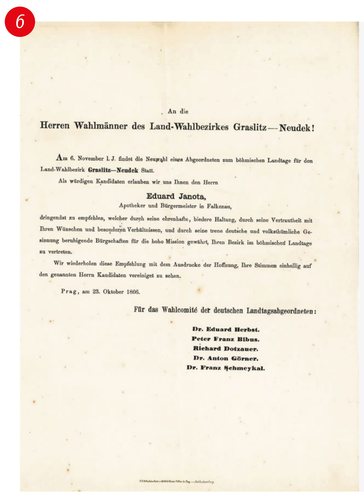

An die
Herren Wahlmänner des Land-Wahlbezirkes Graslitz — Neudek!

Am 6. November l. J. findet die Neuwahl eines Abgeordneten zum böhmischen Landtage für den Land-Wahlbezirk Graslitz—Neudek Statt.

Als wirklichen Kandidaten erlauben wir uns Ihnen den Herrn

Eduard Janota,

Apotheker und Bürgermeister in Falkenau,

designirt zu empfehlen, welcher durch seine ehrenhafte, bündere Haltung, durch seine Vertrautheit mit Ihren Wünschen und besonderen Verhältnissen, und durch seine treue deutsche und volksthümliche Gesinnung berufgemäße Bürgerstaften für die hohe Mission gewählt, Ihren Bezirk im böhmischen Landtage zu vertreten.

Wir wiederholen diese Empfehlung mit dem Ausdrucke der Hoffnung, Ihre Stimmen einhellig auf den genannten Herrn Kandidaten vereinigt zu sehen.

Prag, am 23. Oktober 1866.

Für das Wahlcomité der deutschen Landtagsabgeordneten:

Dr. Eduard Herbst.
Peter Franz Ribus.
Richard Dotzauer.
Dr. Anton Görner.
Dr. Franz Schmeykal.

7

Druhé vydání.

893. V Praze, ve středu dne 17. května. K číslu 136.

Na „Národní Listy“ ranní a odpolední přejímá se:
v Praze
v administraci
za měsíc 1 zl. 30 kr.
ve filiálkách:
za měsíc 1 zl. 45 kr
Poštou:
za měsíc 1 zl. 60 kr.
s dvojí zásylkou:
za měsíc 2 zl. 20 kr.

NÁRODNÍ LISTY.

Odpolední vydání.

Číslo v Praze 2 kr. a na venkově za 3 kr.

Předplacení a inseraty přijímá administrace v Maršálské ulici, číslo 3. Tam je též redakce a expedice.

Vychází se v Praze o druhé hodině.

Bouřlivá schůze sněmovní.

Dusné ovzduší sníží se nad sněmovnou. Pravé to dusno — předzvěst to velké bouře. O půl 11. hodině, kdy schůze má býti zahájena, je sněmovna téměř prázdná, jen němečtí poslanci jsou na svých místech. Neradi dali by si kořist ujíti, jaká kynula by jim z provedení denního pořádku. Na valkoustatkářských lavicích ani mucha; radi se pospolu. Stýkáme se v radách jejich jest velká sklíčenost. Zvláštní organisování národních velkoustatkářův zarazilo je; vědí, že každým okamžikem ztrácejí půdu pod nohama. Mladočeských a staročeských poslanců jest poráznu na sedadlech: vyčkávají. Za to v kuloárech jest živo jako nikdy ponid. Na jedné straně odhodlanost, na druhé strejná sklíčenost. Tuší se bouře. A snesla se vskutku bouře, bouře tak ohromná, bouře hněvu, hněvu Hdovcha, jehož sněm tohoto království dosud nikdy nevidět. Hněv lidu vybuchl silou neodolnou, jaká nedlí se ničeho!

Však víme, jaký měla památná schůze v počátku fysiognom a jaký průběh.

Připomenouti sluší, že tentokrát zajímavé je i okolí sněmovní. Vždyť strážníci chytali »podezřelé« osoby již v Mostecké ulici, jichž vyptávali se, kam se ženou a nejdou-li do sněmu. Na Pětikostelní náměstí vůbec nikdo nebyl vpuštěn, kdo se nelegitimoval; pusto a prázdno bylo by bývalo na tomto náměstí, kdyby nebyl jej přítomnosti svou ctivil celý sbor policajtů, který střežil dole bezpečnost zástupcův lidu.

Ve sněmovně panoval poměrný klid, za to tím třeji rokovalo se vedle v coulóarech. Čechtici nutili se do dobrého humoru, však bylo na nich poseroveti, že jim sirnace péce jen jakou sprášlivou.

Hrabě Deym konferoval velice živě s místodržitelem z Pinscerem. Dr. Schmeykal lehkověl své věrně, jichž dostavilo se do sněmu dobře spočtených 63 a ani o jednoho více, nechť pan nejvyšší maršálek a sekretář sněmovní třeti co chtějí. Konečně zasedneš maršálek na místo předsednické a za hlubokého napjetí zahájil schůzi. Po odbytých formalních a po tak zvané »odvetě« hraběte Vojáčka Schönborna na protest dr. Podlipného o protestu podaném dr. Heroldem, čelícím proti libovůli nejvyššího maršálka, jenž zcela proti zjevnému předpisu jednacího řádu vnímal do debaty rozpočtové předlohu trutnovskou a stal se tím původcem vývoje a bouří, jaké sněm český dosud nevídal, svedl se poslanec dr. Engel: Tázal se maršálka, jakým způsobem zjistiti chce, že sněm je způsobilý usnášeti, neboť, jak jsme již z předu uvedli, opustili většina čeští poslanci, s nimi též náměstek maršálka dr. Šolc, sněmovní síň, tak že zbyli v ní pouze Němci a velkoustátkáři a ze Staročeských pp. Zeithammer, Pleva, dr. Městecký a hrabě Harrach.

Mimo to sluší podotknouti, že vedle těchto čtyr lidí, od nichž každý vlastenec hlubokým opovržením odvrátiti se musí a kteří s bídácké servilnosti, majíce na starosti jen své vlastní prospěchy, pomáhali Němcům, šlechtě a vládě činiti sněm k usnášení způsobilým byl též rektor české university prof. dr. Prašálka!

Maršálek na dotaz dra. Engla odpovědel, že chce spočítati poslance po druhé, neboli prý k tomu není povinen, poněvadž mu zůstavena rozhodovati o tom, kdy sněm je způsobilý k usnášení a kdy ne. I počítalo se, počítal pan maršálek, počítal sekretář sněmovní rada Höhm a napočetli, že poslanců přítomno bylo 137, že tedy sněm — nadpoloviční většina obnáší 122 — k usnášení je způsobilý. Nemožno! Nemožno! V tom vězí zase již podvod! Je voláno na maršálka, který i s panem sekretářem jsou v aréně a počítají slabě. Faktum je, že přítomni byli 63 Němci a 4 Staročeši, že by tedy bylo musilo býti k doplnění počtu 137, přítomno v domě nemálo než 70 velkoustatkářů, tedy všechny do jednoho. Kdo očí měl, ale viděti musil, že jich tam scházelo zepod 20, že tedy sněm k usnášení způsobilým nebyl.

Čeští poslanci vyšli se potom za posměchu Němců do sněmovní síně napět.

Na to maršálek hlasem zajíkavým jal se čísti první odstavec denního pořádku.

Hned prvé slovo jeho přerušena hromovou bouří. Dr. Kučera hlásí se k slovu, aby maršálka v posledním okamžiku pořádal jmenem českého lidu, by vzal předlohu z denního pořádku. Appell svůj skončil dr. Kučera za bouřlivého souhlasu na straně svobodomyslné. Však maršálek odvětil na to vyjevené, že zvyklý je říditi se přáním většiny sněmu, jež pokládá za representaci národa. Sotva slova ta pronesl, zvedla se bouře podruhé. Poslanci svobodomyslní volali o přítrž: Sněm nynější není pravým zastoupením země! Sněm nynější je podvod. Sněm vypůjčil je neslavem na základě darebáckých volebních řádů! Vy na lavicích velkoustatkářských nezastupujete lid, nýbrž pouze svá zadlužená pole! a podobně. — — —

Maršálek zvonil jako o přítrž, ne jednou, nýbrž občma rukama třepal attributem své předsednické moci, leč marně.

Konečně podařilo se mu, postřehl okamžik utišení, i vybrkl ze sebe: »Vyzývám zpravodaje posl. dra. Funka, aby zaujal své místo!«

Týž se směnou grandezzou ubírá se ke stolku referentskému.

Dr. Herold hlásí se k slovu.

Maršálek: »Nedám nikomu už slovo!«

Hrozný ryk následoval po tomto odmítnutí.

Dr. Funke činí pokus promluviti. Leč sotva ze pronesl slova, zaburácela proti němu ocitku, jejž zlomili marně se zem. maršálek pokoutně. Hluk a lomoz k nepopsání, do čehož mísily se hněvivé s největším rozčlenění z pravo svobodomyslných poslanců derucí se výkřiky. Maršálek pojednou jiné uchopil se taktiky.

S vyzývavým klidem dívá se na bouřící poslance svobodomyslné. Mladočeši sedí se sklopenou hlavou na svém místě. Šlechtici pohrdlivě se smějí, mesí nimi vyjímá se zvláště jistiřá fysiognomie ošklebícího se prince Karla Schwarzenberga. Staročeši sedí jakoby přimraženi na svých místech, jakoby se věc jich netýkala, jakoby jim nešlo o hájení interesův národa svého.

Vždyť odmítli i oprávněné vyzvání se strany staročeské, aby společně s Mladočechy u maršálka intervenovali proti zjevnému porušení jednacího řádu. — Zpravodaj Funke, který vůbec zpravodajem ani nebyl, poněvadž komise na nějem se neusnesla a ve všem ohledu tedy ani žádné zprávy nepodala, posmívá se bouřícím poslancům svobodomyslným, což by se mu bylo málem ale vyplatilo, nejmena, když na pokyn některých poslanců německých jal se roc svou šeptati stenografům do ucha. Poslanci svobodomyslní hnali se proti tomu šamoanimu spravodaji, jemuž oblíbilo se v nejkrajnějším rozčlení opposici provokovat a byli by jej s místa sthli.

Prozaším odnesli to za pana dra. Funka stenografové, jež donuceni byli, bombardování jsouce tiskopisy, místa svá opustit.

Konečně zdála se opouštěti pana maršálka trpělivost. Zvoní poznovu a hrozí, leč nová vzava, daleko prudší než dříve. Bučeno na lavice, dupáno, křičeno. Po déle než půl hodiny trvající bouři přichází ku převedčení, že spekulace na únavu protahující opposice byla marná. Zvedá se a odchází, z něm též místodržitel, jenž po chvilce se vrací. Strašné vzrušení!

Místodržitel zasedá za pult poslanecký na pravici a koncipuje telegram do Vídně. Po tom se svými úředníky odchází.

Pauza dále než hodinu trvající. Poslanci rokují ve skupinách o tom, co se asi díti bude. Státník dr. Trakal hrdě pohlíží na to, co byl spáchán. Konečně, konečně vrací se maršálek do sněmovní síně bez místodržitele.

Maršálek otevírá jednací řád a prohlašuje na základě § 15. alinea 1., že sesení je skončeno. Však netrvá, kdy má býti schůze příští, aniž ustanovil denní pořádek. Němci se ze svých míst nehýbají, tím méně Mladočeši, jak po tom, co všechno se již stalo na sněmu, opravdová měli podezření, že jde tu o nový nějaký úskok a že je chce maršálek na sněmu vystrašiti. Zůstávají na místech a rokují, co činili. Konečně usnesli se na tom, za žádnou cenu v Prahy se nevzdalovati a býti stále na střeží.

Když uchýlili, dodlo k okázalé manifestaci českého obecenstva na galerii. Poslanci svobodomyslní doprovázeni byli bouřlivým volá nim »Sláva«, hlučná provolává »Perat«, rovněž poslancům Zeithammrovi, Harrachovi, Městeckému a Plevovi.

Za velkého zapjetí opouštěli na to poslanci sněmovní síň.

* * *

Nejvyšší maršálek kníže Jiří Lobkovic zahajuje schůzi o ½11. hod.

Za vládním stolem místodržitel hrabě Fr. Thun, dvorní rada Mattas a okresní komisař Widlmsky.

Galerie navštívena četně, však přes to bylo tam ještě místa dost. Nejvyšší maršálek, jemuž vedle porušování jednacího řádu, nejobtížnějším sporem jest manipulovati se vstupními lístky, postaral se o to, aby se německo-židovská společnost na galerii netlačila.

Tiskem rozdána zpráva komise pro změnu stavebního řádu pro král. hlav. město Prahu a předmětil ze dne 10. dubna 1886.

Posl. dr. Engel podává maršálkovi jednou listinu, který tuto pozorně čte.

Nejvyšší maršálek: Poslanec hrabě Vojtěch Schönborn následující podal mi odvolu na protest posl. dra Podlipného.

(Co se dotýkaj protest.)

Nejvyšší maršálek německý: Pan posl. dr. Herold podal protest, který byl předvčerejšího dne ohlášen proti mému jednání při ohlášení denního pořádku. Žádám, by tento protest byl přečten.

Sněmovní sekretář Höhm čte protest tento:

»Slávy! sněmu! Ve schůzi dne 15. května 1893 určil J. Jasnost nejvyšší zemský maršálek denní pořádek pro dnešní schůzi, vlastní na první místo jednání o zprávě komise pro záležitosti okresní a obecní o předlose stran zřízení krajského soudu v Trutnově. Tím porušen zjevně jednací řád. (Bouřlivý souhlas a hlasy: Násilí!) který vyslovně v § 46. ustanovuje, že, až vládní předlohy přednost mají před jinými předlohami, přece nemohou býti položeny do denního pořádku tak, aby jimi bylo přerušeno jednání o jiné předlose neb zprávě, již započatá.

Totéž přesně ustanovení obsaženo jest v článku IV. dodatku k řádu jednacímu. Nepoprajíce, že dle § 15. jednacího řádu nejvyšímu zemskému maršálkovi přísluší ustanoviti denní pořádek schůzí, soudíme najisto dů-

8

1848–1918 Slovensko

Slovensko sa v tomto období rozvíjalo v uhorskej časti Habsburskej monarchie. Hoci netvorilo autonómny celok a nemalo vlastný snem, Bratislava bola dlhé desaťročia až do roku 1848 centrom Uhorska – sídlom uhorského stavovského snemu a korunovačným mestom. V septembri 1848 sa v revolučnej atmosfére ustanovila prvá Slovenská národná rada ako reprezentatívny orgán Slovákov na čele s Jozefom Miloslavom Hurbanom.

Od konca 60. rokov si Slováci dokázali zvoliť len niekoľko svojich reprezentantov v dolnej komore Uhorského snemu. Ich programom bola požiadavka vytvorenia slovenskej autonómie (Hornouhorského slovenského okolia) stanovená na Memorandovom zhromaždení v roku 1861. Boj za túto požiadavku pokračoval až do 1. svetovej vojny a potom v inej podobe aj v zmenených štátoprávnych pomeroch. Politickú aktivitu prevzala Slovenská národná strana založená v roku 1871 so sídlom v Turčianskom Sv. Martine. V jej radoch sa rozvíjali viaceré ideové prúdy (najmä kresťansko-ľudový a sociálnodemokratický), ktoré sa stali zárodkami ďalších slovenských politických strán. Silnejúca maďarizácia koncentrovala slovenské úsilia na zápas „za tú našu slovenčinu!", vytláčanú zo školského, náboženského i kultúrneho života. Aktuálny bol aj sociálny program „za tie naše haleny!".

S vypuknutím prvej svetovej vojny v roku 1914 sa zameranie slovenskej politiky zmenilo. Cieľom sa stalo obnovenie SNR a postupom času silnela požiadavka na vytvorenie spoločného česko-slovenského štátu, ktorý mal šancu na uznanie medzinárodným spoločenstvom. Pre vojnové domáce pomery sa ťažisko politickej práce prenieslo do početných radov slovenskej emigrácie najmä v USA, ktorá dlhodobo ovplyvňovala slovenskú politiku.

1 Budova uhorského snemu na Michalskej ulici v Bratislave a pohľad do jej rokovacej sály. Uhorský snem sídlil až do roku 1848 v Bratislave, v súčasnej budove Univerzitnej knižnice. V sneme zasadalo už predtým viacero Slovákov. Za slovenské národné práva ale aj za širšiu demokratizáciu a sociálnu spravodlivosť však otvorene vystupoval až Ľudovít Štúr.

2 Reč Ľudovíta Štúra na uhorskom sneme, olejomaľba Gejza Szalay (budova NR SR, Župné nám.).

3 Pamätný stôl 1. SNR na Myjave, v popredí busty jej zakladateľov – Ľ. Štúra, J. M. Hurbana a M. M. Hodžu. Slovenská národná rada sídliaca na Myjave vyhlásila 19. septembra 1848 nezávislosť Slovenska. Stala sa hybnou silou ozbrojeného Slovenského povstania 1848/1849.

4 Dobrovoľnícka zástava a rukopis textu slovenskej hymny, významné artefakty Slovenského povstania rokov 1848/1849.

5 Jozef Miloslav Hurban, 1. predseda SNR, dagerotypia z marca 1849 vyhotovená vo Viedni u bratov Angererovcov.

6 Pamätné tablo slovenských osobností, ktoré vydala v roku 1863 Matica slovenská. Nájdeme tu okrem iných J. M. Hurbana – predsedu 1. SNR a biskupa Štefana Moysesa – predsedu MS.

7 Viliam Pauliny-Tóth, prvý predseda Slovenskej národnej strany.

8 Kvôli majetkovému a vzdelanostnému cenzu vo voľbách počet voličov (iba mužov) nikdy nepresiahol hranicu 7 % celkovej populácie Uhorska. Voľby boli verejné, volič musel deklarovať pred komisiou, koho volí. Súčasťou volieb boli rôzne nekalé praktiky – podplácanie, obštrukcie či násilnosti. Hoci by dvojmiliónovému slovenskému národu prináležalo až približne 50 poslancov snemu, najväčší úspech dosiahli slovenskí reprezentanti v roku 1906, keď ich bolo zvolených sedem (Metod Bella, Pavol Blaho, František Jehlička, Ferdiš Juriga, Martin Kollár, František Skyčák a Milan Hodža).

9 Ferdinand Juriga (1874–1950) bol posledným slovenským poslancom uhorského snemu, ktorý na jeho pôde v októbri 1918 – po prvý raz v slovenčine – vyhlásil, že snem viac nie je oprávnený rozhodovať o osude slovenského národa.

10 Príspevkom amerických Slovákov k vzniku ČSR boli Clevelandská dohoda (1915) a najmä Pittsburská dohoda z mája 1918, ktorá hovorila o autonómnom postavení Slovenska v budúcom štáte.

11 V exilovej práci pri vytvorení Česko-Slovenska mimoriadne vynikol generál Milan Rastislav Štefánik (1880–1919).

12 V Turčianskom Sv. Martine sa zišla obnovená Slovenská národná rada na čele s Matúšom Dulom. Dňa 30. októbra 1918 prijala Deklaráciu slovenského národa, ktorou sa vyhlásila za jedinú oprávnenú hovoriť v mene slovenského národa a ako taká sa prihlásila k myšlienke vzniku spoločného česko-slovenského štátu. Vydala aj viacero ďalších dokumentov.

1

2

3

4

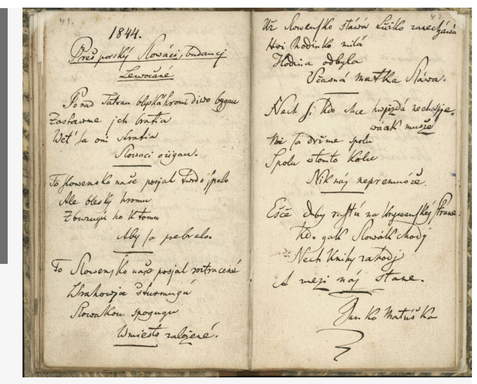

5

6

7

8

9

10
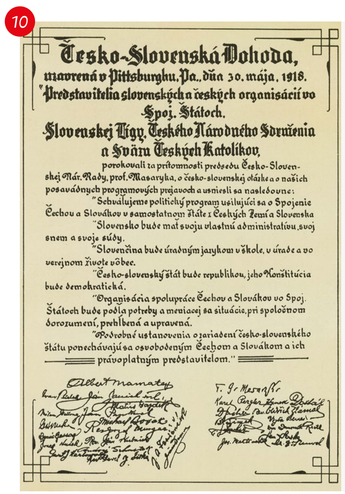

11

12
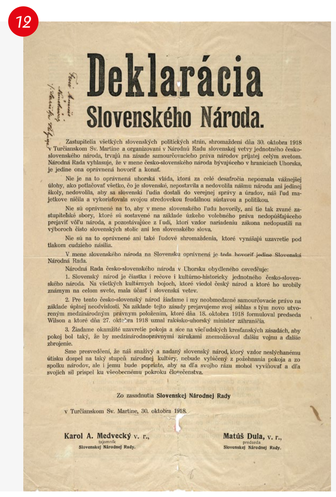

1918

Revoluční Národní shromáždění se poprvé sešlo ve čtvrtek 14. listopadu 1918 v Thunovském paláci na Malé Straně. Z pozice předsedy Národního výboru první schůzi zpočátku řídil Karel Kramář, který prohlásil, že dynastie habsbursko-lotrinská ztratila práva na český trůn a nový stát je svobodnou republikou. Aklamací byl prezidentem zvolen T. G. Masaryk. „Nesmírné nadšení vládlo sálem v těchto historických okamžicích," popisovaly atmosféru mezi poslanci Národní listy. Prvním předsedou Revolučního Národního shromáždění se stal sociální demokrat František Tomášek. A zvolena byla také první československá vláda.

1 *„Všecka pouta, která nás vázala k dynastii Habsbursko-Lotrinské, jsou přervána,"* pronesl na první schůzi za hlučného potlesku Karel Kramář, který také poděkoval vojákům a politikům, kteří se zasloužili o vznik Československa. Po svém zvolení prvním předsedou československé vlády K. Kramář mj. prohlásil: *„Chceme, abychom ve společné dohodě s Národním shromážděním postavili pevné základy budoucí nádherné budovy naší svobodné Československé republiky."* Programové prohlášení své vlády Kramář přednesl až 9. ledna 1919, a to den po neúspěšném pokusu o atentát. Ministerský předseda od poloviny ledna 1919 vedl československou delegaci na mírové konferenci v Paříži a k faktickému řízení své vlády se už nikdy nevrátil. V čele vlády Kramář formálně zůstal do července 1919, poslancem byl až do své smrti v roce 1937.

2 František Tomášek po zvolení předsedou RNS: *„Jen s hlubokým vnitřním pohnutím ujímám se slova, abych prohlásil, že nesmírně čestný úkol, jejž jste volbou právě vykonanou vložili na bedra moje, přijímám, a že jsem odhodlán plniti jej se vší objektivností naproti všem členům a naproti všem stranám tohoto slavného shromáždění, jsa si plně vědom toho, že na tomto místě jsem tlumočníkem a nositelem společné vůle a společného úsilí všech nás dohromady."*

3 Zápis o volbě Františka Tomáška předsedou RNS. V letech 1920–1925 pak byl F. Tomášek předsedou Poslanecké sněmovny Národního shromáždění. Poslancem zůstal až do r. 1935, kdy se stal senátorem. Zemřel v roce 1938.

4 Místopředsedy RNS byli v listopadu 1918 zvoleni František Udržal, který byl později v letech 1929–1932 předsedou vlády, dále Antonín Hajn, Alois Konečný a Methoděj Bella.

5 Prezenční listina z první schůze Revolučního Národního shromáždění, která ve slavnostní atmosféře trvala něco málo přes dvě hodiny. Revoluční Národní shromáždění vzniklo rozšířením Národního výboru doplněného o poslance, kteří reprezentovali Slovensko. Zástupci menšin v tehdejším parlamentu chyběli.

6 Zápis z první schůze RNS.

7 Na půdě Revolučního Národního shromáždění se již v listopadu 1918 vytvořil Klub slovenských poslanců, který sdružoval na principu národním, nikoliv stranickém, zástupce Slovenska v novém parlamentě. Zpočátku jich bylo 40, v březnu 1919 se jejich počet rozšířil na 54.

8 Masarykova volba prezidentem byla jednoznačná. Dejme ještě jednou prostřednictvím stenoprotokolu slovo Karlu Kramářovi: *„A abychom doplnili všechno to, pak prosím Vás, abyste prvním presidentem Československé republiky zvolili Tomáše Masaryka. (Výborně! Sláva! Potlesk) Prohlašuji tedy professora dra. Tomáše G. Masaryka jednohlasně zvoleným presidentem Československé republiky."* V době zvolení prezidentem byl T. G. Masaryk ještě v zahraničí. Jeho návrat do vlasti byl triumfální. Slib před poslanci skládal za dlouhotrvajícího potlesku a jásotu 21. prosince 1918.

9 První návštěva prezidenta republiky v parlamentu si vyžádala důkladnou přípravu, a to včetně květinové výzdoby a občerstvení.

10 Na stejné schůzi, na které složil T. G. Masaryk prezidentský slib, byla také přednesena zdravice ministerského předsedy italské vlády V. E. Orlanda českému národu. V úvodu zaznělo: *„Českému národu! Netřeba mi hledati frází na vyjádření veškerého obdivu, naplňujícího duši moji před nepřirovnatelným heroismem, kterým český národ získal samostatnost a svoji svobodu."*

Z mezinárodního hlediska se jednalo o jedno z prvních faktických uznání Československé republiky jako státu.

11 Revoluční Národní shromáždění zasedalo v Thunovském paláci. Ročenka Národního shromáždění z r. 1919 o tomto dřívějším sídle českého zemského sněmu uváděla, že je to *„budova historickými vzpomínkami opředená, moderním potřebám parlamentu však nevyhovující, ale zase jediná, jíž mohlo se užíti bez překážek a ihned k zasedání"*.

Do konce roku 1918 poslanci Revolučního Národního shromáždění schválili například vládní návrh zákona, jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly, dále vládní návrhy zákonů o zavedení obchodních platidel, o podpoře nezaměstnaných nebo o zavedení osmihodinové pracovní doby.

12 Odznak poslance Revolučního Národního shromáždění. Na podzim 1918 mělo RNS 254 členů, podle prozatímní ústavy se mělo skládat z 256 poslanců. Rozložení mandátů respektovalo výsledky posledních voleb do Říšské rady (r. 1911), nejsilnější zastoupení tak měli agrárníci.

1

2
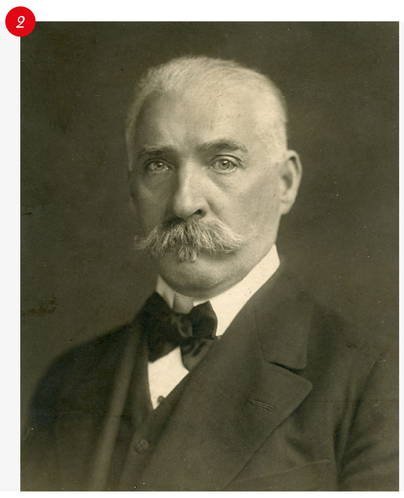

3
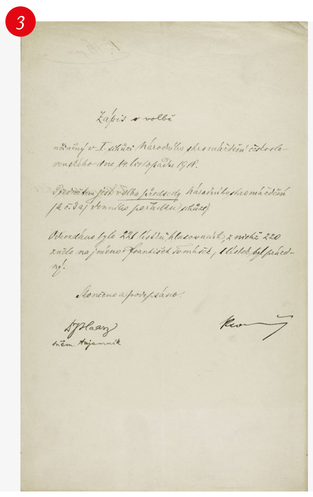

4
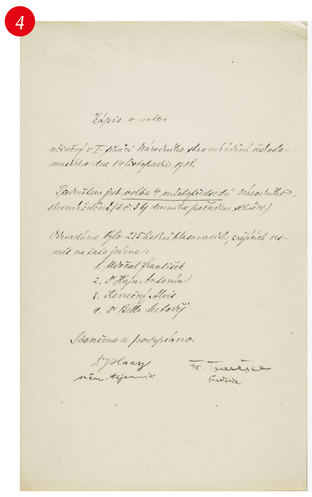

5
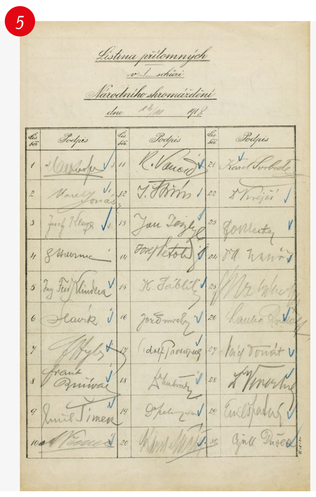

6
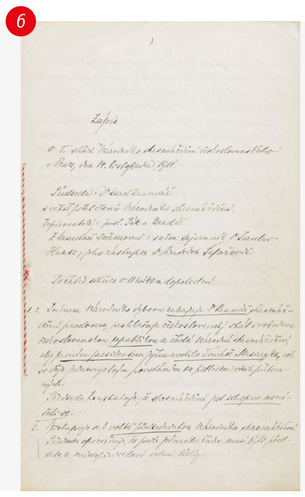

7

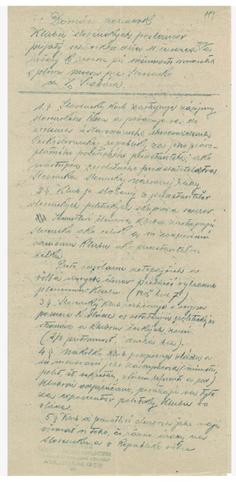

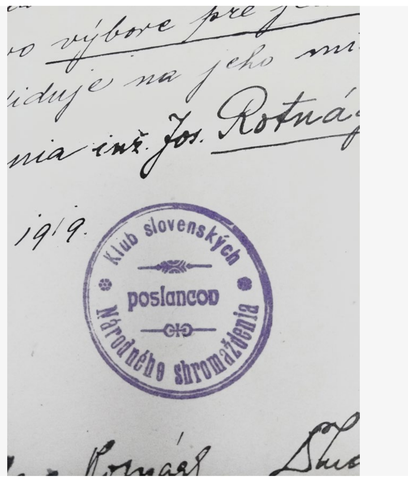

8

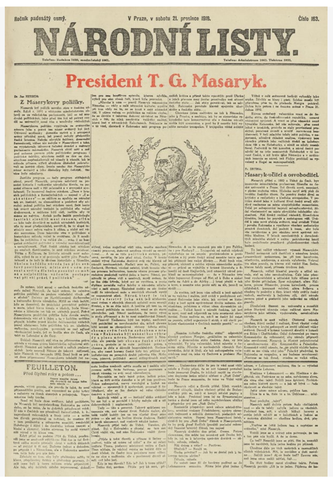

9
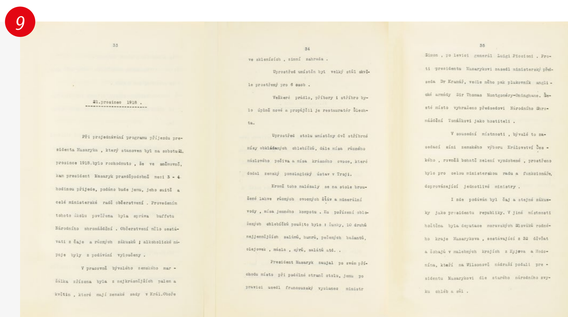

10

11

12
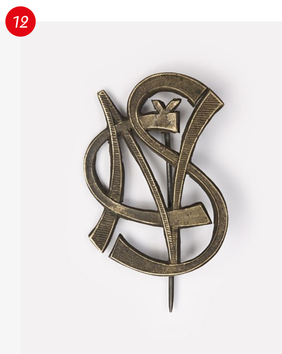

1928

Rok 1928 postrádal dramatičnost osudových zvratů jiných „osmičkových“ let československého státu. Z parlamentní většiny se těšily politické strany podporující vládu občanských stran, kterou kritika překřtila na „panskou koalici“. Úspěch v parlamentních volbách v roce 1925 vynesl do ministerských křesel poprvé i představitele Hlinkovy slovenské lidové strany, německých agrárníků a křesťanských socialistů. Parlamentní opozici představovaly kromě českých stran i další slovenské, německé, maďarské a karpatsko--rusínské strany, což zrcadlilo složitou národnostní strukturu československého státu. Ústředním politickým tématem v parlamentním plénu té doby byla redukce sociálního zákonodárství, nicméně podstatná část parlamentní agendy směřovala k velkolepým oslavám desetiletého výročí vzniku státu. Dělo se tak v příznivé atmosféře hospodářské konjunktury a relativní politické stability. Složité období hospodářské krize ústící v krizi sociální a politickou mělo teprve přijít.

1 Od roku 1920 zasedala Poslanecká sněmovna Národního shromáždění v Rudolfinu. Tato budova původně zasvěcená hudebnímu a výtvarnému umění prošla v průběhu 20. let významnou rekonstrukcí, aby mohla sloužit potřebám parlamentu. Výraznou dominantou jednacího sálu byla socha prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka, kterou vyhotovil sochař Jan Josef Štursa a která byla odhalena v den třetího výročí návratu TGM z exilu do Prahy.

2 V jubilejním roce 1928 byl nad sochu prezidenta umístěn velký státní znak. Jeho autorka byla zadáním této práce velmi poctěna a svůj dík vyjádřila předsednictvu Poslanecké sněmovny Národního shromáždění.

3 Po volbách v roce 1925 zasedli ve sněmovně zástupci šestnácti politických stran a sdružení. Voliče nejvíce oslovila Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu a její zástupce Jan Malypetr (vlevo) byl zvolen do čela Poslanecké sněmovny. Předsedou Senátu byl od roku 1926 Mořic Hruban (vpravo) z Československé strany lidové.

4 Předsedové Poslanecké sněmovny a Senátu stáli v květnu 1928 u zrodu Jubilejního fondu republiky. Účelem fondu bylo *„přijímati a rozděliti dary a věnování, jež by jednotlivci nebo korporace na oslavu desátého výročí obnovy československého státu k rukám jeho složili, k všeobecným národním účelům kulturním a humánním.“* Trojčlenné předsednictvo doplnil ministr Jan Šrámek, který zastupoval nemocného předsedu vlády Antonína Švehlu. Záštitu nad fondem převzal prezident republiky. Kuratorium fondu pak tvořily významné osobnosti.

5 Na přelomu května a června úspěšně jednal předseda Jan Malypetr s ministrem financí Karlem Englišem o návrhu zákona, který by osvobodil finanční dary k oslavám republiky od daní. Vládní návrh z 12. června byl schválen Poslaneckou sněmovnou 22. června 1928 a předseda Senátu M. Hruban na jednání přípravného výboru fondu slíbil urychlené projednání Senátem. Zákon byl Senátem schválen v nezměněném znění 12. července a o den později byla široká veřejnost zpravena o existenci Jubilejního fondu republiky.

6 Celkově fond do konce roku 1929 obdržel a mezi příjemce rozdělil téměř 60 milionů korun. Mezi dárce se zařadily i obě komory parlamentu – Poslanecká sněmovna i Senát Národního shromáždění věnovaly ve prospěch fondu sto tisíc korun. (Pro srovnání: jedno vejce stálo v té době 50 haléřů, levné pánské Baťovy boty 39 korun a nejlevnější automobil 25 000 korun.)

7 Dalším významným počinem k oslavě desetiletého výročí ze strany Národního shromáždění byla účast na Výstavě soudobé kultury v Brně. Na nově vybudovaném brněnském výstavišti se od května 1928 konala přehlídka, která měla odrážet úspěchy mladého československého státu. Expozice Národního shromáždění vybudovaná podle plánu ing. arch. Jiřího Krohy patřila do sekce Právo a stát a byla umístěna v hlavní rotundě.

8 Na přípravě expozice se kromě sněmovních zaměstnanců podílel profesor Masarykovy univerzity František Čáda, který zpracoval část nazvanou Jak vzniká zákon. Dále zde byly vystaveny například bronzové plakety dosavadních předsedů Poslanecké sněmovny a Senátu, první československé vlády, sádrové modely interiéru a exteriéru parlamentních budov, tabla poslanců a senátorů, ale i Orlandova adresa či odpověď Národního shromáždění na první poselství TGM. Díky zájmu veřejnosti bylo trvání výstavy prodlouženo do října, samotný prezident Masaryk navštívil výstavu třikrát.

9 V září 1928 byla odhalena monumentální mohyla Milana Rastislava Štefánika na vrchu Bradlo, nejvyšším místě Myjavské pahorkatiny. Mohyla zhotovená dle návrhu architekta Dušana Jurkoviče měla připomínat jednu z nejvýznamnějších osobností novodobých československých dějin. Celonárodní slavnosti odhalení mohyly se zúčastnili nejvyšší představitelé státu, mezi nimi i zástupci Národního shromáždění.

10 Oficiální oslavy jubilea byly plánovány na 27. a 28. říjen. Předsednictva Poslanecké sněmovny a Senátu na společné schůzi ještě několik dní před zahájením oslav řešila možnost svolání slavnostní schůze obou komor, kde by bylo přijato poselství prezidenta republiky. Kvůli ústavně právním překážkám, obavám z možného narušení slavnostního rázu schůze protesty komunistických poslanců a nedostatku času bylo rozhodnuto, že předsednictvo Národního shromáždění vyslechne prezidentovo poselství na Pražském hradě dle plánovaného pořadu.

11 Prezidentův projev byl přeložen do všech jednacích jazyků a obdržel ho každý člen Národního shromáždění v tištěné podobě.

1

2

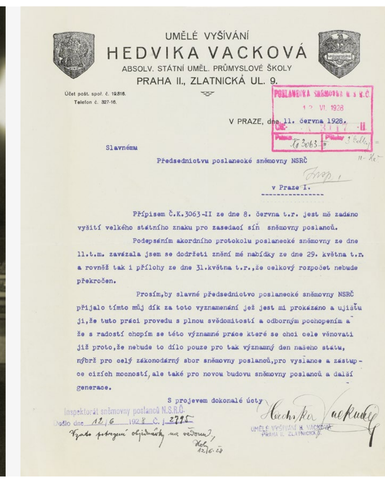

UMĚLÉ VYŠÍVÁNÍ
HEDVIKA VACKOVÁ
ABSOLV. STÁTNÍ UMĚL. PRŮMYSLOVÉ ŠKOLY
PRAHA II., ZLATNICKÁ UL. 9.

V PRAZE, dne 11. června 1928.

Slavnému
Předsednictvu poslanecké sněmovny NSRČ
v Praze I.

Přípisem Č.K.3063-II ze dne 8. června t.r. jest mi zadáno vyšití velkého státního znaku pro zasedací síň sněmovny poslanců.

Podepsáním akordního protokolu poslanecké sněmovny ze dne 11.t.m. zavázala jsem se dodržeti znění mé nabídky ze dne 29. května t.r. a rovněž tak i přílohy ze dne 31.května t.r.,že celkový rozpočet nebude překročen.

Prosím,by slavné předsednictvo poslanecké sněmovny NSRČ přijalo tímto můj dík za toto vyznamenání jež jest mi prokázáno a ujistilo ji,že tuto práci provedu s plnou svědomitostí a odbornym pochopením a že s radostí chopím se této významné práce které se chci celé věnovati již proto,že nebude to dílo pouze pro tak významný den našeho státu, nýbrž pro celý zákonodárný sbor sněmovny poslanců,pro vyslance a zastupce cizích mocností,ale také pro novou budovu sněmovny poslanců a další generace.

S projevem dokonalé úcty

3

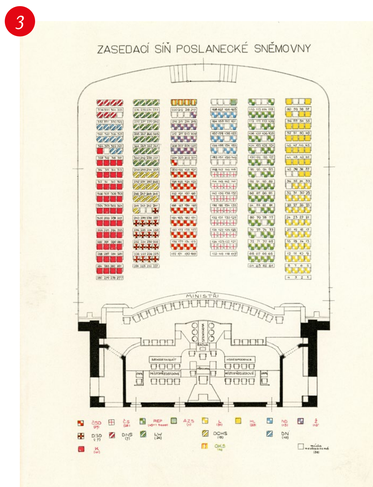

4

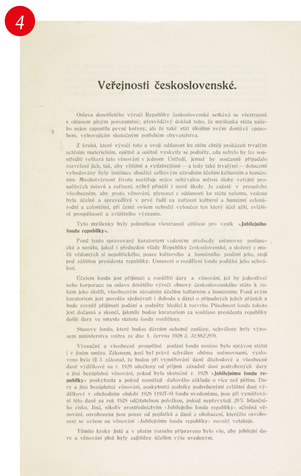

Veřejnosti československé.

Kuratorium Jubilejního fondu republiky:

Předsednictvo:

Dr. Šrámek. Malypetr. Dr. Hruban.

Členové kuratoria:

Dr. Karel Baxa. Dr. Vilém Pospíšil.
O. Habrbolec. Dr. Jaroslav Pruša.
A. Rampl. Dr. Hanuš Ringhoffer.
Konstantin Hraba. Dr. Emil Rous.
Ing. Ferdinand Klinkora. Karel Stoklda.
Dr. Eduard Koerner. Dr. Přemysl Šámal.
Dr. Al. Kovářík. Dr. Matiš Wolen.
Dr. Marek. Dr. Josef Zubatý.
Ferdinand Mengar.

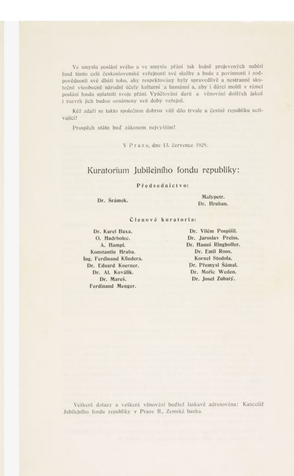

5

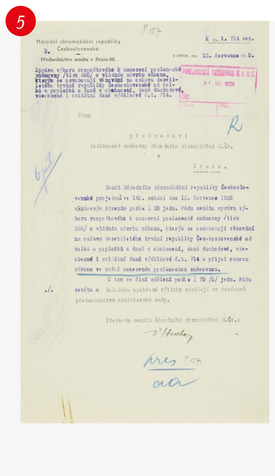

6

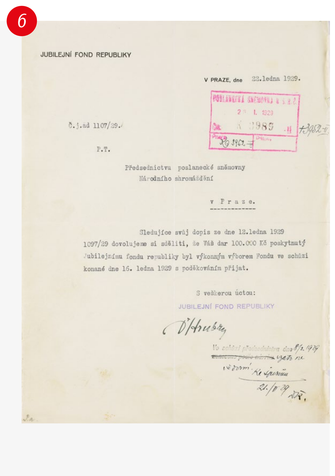

JUBILEJNÍ FOND REPUBLIKY

V PRAZE, dne 22.ledna 1929.

P.T.

Předsednictvu poslanecké sněmovny
Národního shromáždění

v Praze.

Hledíjíce svůj dopis ze dne 12.ledna 1929 1097/29 dovolujeme si sděliti, že 768 dar 100.000 Kč poskytnutý Jubilejním fondu republiky byl vyznamže vyborem Fondu ve schůzi konané dne 16. ledna 1929 s poděkováním přijat.

S vedérem úctou:
JUBILEJNÍ FOND REPUBLIKY

7

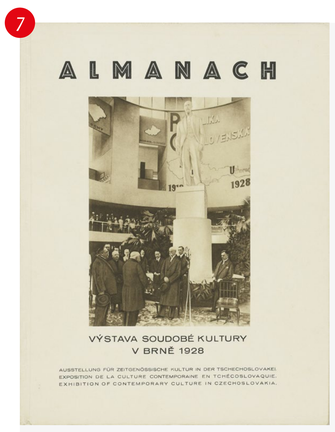

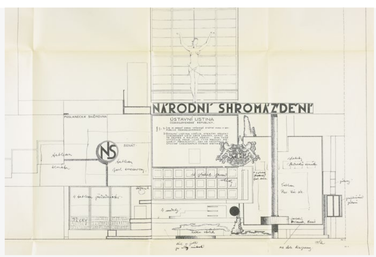

8

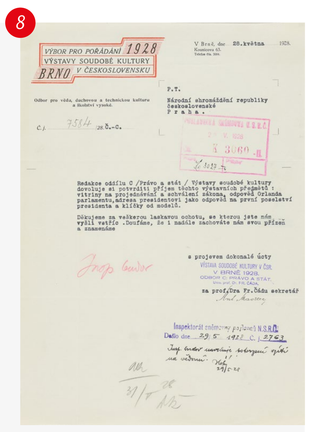

9

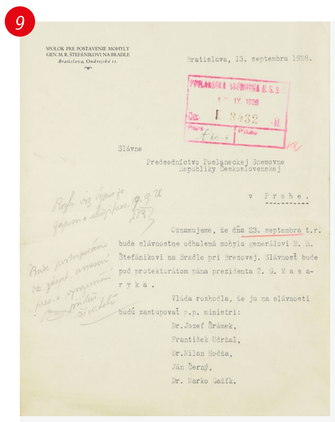

10

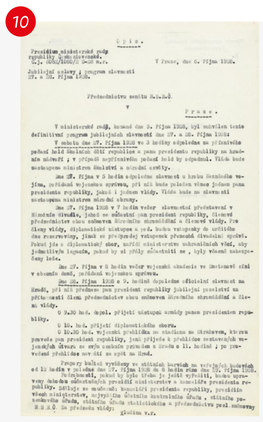

11

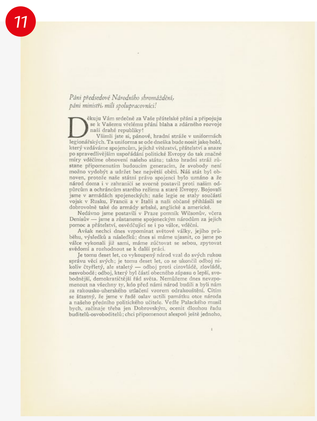

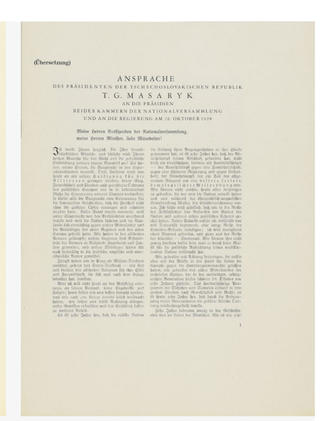

(Übersetzung)

ANSPRACHE
DES PRÄSIDENTEN DER TSCHECHOSLOWAKISCHEN REPUBLIK
T. G. MASARYK
AN DIE PRÄSIDIEN
BEIDER KAMMERN DER NATIONALVERSAMMLUNG
UND AN DIE BEGIERUNG AM 28. OKTOBER 1928

1938

V krizových měsících roku 1938, kdy se uzavřela kapitola první republiky, nesehrával parlament klíčovou roli, rozhodovalo se mimo něj. Osudný mnichovský diktát byl přijat bez souhlasu parlamentu. O mandát přišli poslanci zvolení v oblastech, které byly odstoupeny Německu, později také zástupci KSČ. Poslanecká sněmovna se sešla až v polovině listopadu. Národní shromáždění přijalo zákony o autonomii Slovenské krajiny a autonomii Podkarpatské Rusi. Novým prezidentem zvolilo Emila Háchu. V prosinci 1938 pak byl schválen zmocňovací zákon, který dal vládě a prezidentovi rozsáhlé pravomoci: prezident mohl za souhlasu vlády pomocí dekretů měnit ústavu, vláda mohla za souhlasu prezidenta vydávat nařízení, která měla platnost zákona. Schůze probíhající v polovině prosince byla na dlouhá léta posledním zasedáním československého parlamentu.

1 Napjatou politickou atmosféru jarních a letních měsíců roku 1938 dokumentuje i množství a obsah interpelací, které Národní shromáždění obdrželo především od slovenských a německých poslanců. Němečtí poslanci interpelovali hlavně v souvislosti s postupem československých orgánů v pohraničí, ze slovenské strany pak nejčastěji přicházely dotazy týkající se cenzury slovenského tisku.

2 Mise lorda Runcimana působila v Československu od počátku srpna do poloviny září 1938. Jejím úkolem bylo zprostředkovat jednání mezi zástupci sudetoněmecké menšiny a představiteli československé vlády. K setkáním a rozhovorům s lordem Runcimanem byl zván i Jan Malypetr, předseda Poslanecké sněmovny Národního shromáždění, který však dal v tomto případě přednost účasti na pietním aktu za zemřelého prezidenta Tomáše G. Masaryka v Národním divadle.

3 V září 1938 došlo k vyhrocení situace v československém pohraničí. Na základě pokynů čelných představitelů Sudetoněmecké strany ze dne 10. září 1938 vypukly nepokoje a demonstrace v oblastech obývaných převážně Němci. V místech, kde byla situace nejvyhrocenější, bylo vyhlášeno stanné právo a povolána armáda.

4 Ačkoliv dle platné ústavy měl o přijetí mnichovského diktátu rozhodnout zákonodárný sbor, parlament v rozhodné době nezasedal a před podmínkami mnichovské dohody kapitulovali prezident a vláda. Poslanci reprezentující vládnoucí strany v Československu pak formulovali apel k francouzskému a britskému parlamentu jako zástupcům hlavních spojenců tehdejšího Československa. Odpověď adresovaná československým zákonodárcům 7. října 1938 byla podepsaná 76 poslanci Dolní sněmovny britského parlamentu.

5 V době, kdy nezasedalo plénum Národního shromáždění, zastával podle ústavy část jeho pravomocí Stálý výbor složený z 24 členů Poslanecké sněmovny a Senátu. Na jeho první schůzi po mnichovské konferenci 10. října 1938 vystoupil předseda vlády generál Jan Syrový a vyjádřil se k situaci v Československu.

6 Na schůzi Stálého výboru 27. října bylo rozhodnuto o zániku mandátů některých členů Národního shromáždění. Týkalo se to především poslanců a senátorů, kteří se hlásili k národnosti jiné než české, slovenské a maloruské a jejichž trvalé bydliště bylo na území okupovaném cizí státní mocí. Opatření se týkalo i poslanců, kteří opustili Československo a nedostavili se do sněmovní kanceláře podepsat slib věrnosti republice. I přes toto opatření obdržela sněmovní kancelář od několika německých a maďarských poslanců písemně slib věrnosti republice. Tak jako v případě Ignáce Schulcze a Bruna Köhlera však tato přísaha neměla vliv na ponechání mandátu.

7 Úsilí poslanců Národního shromáždění za Hlinkovu slovenskou lidovou stranu v čele s Andrejem Hlinkou směřovalo k vytvoření autonomie v rámci Československé republiky. V tomto duchu byly podány tři poslanecké návrhy zákonů. Ústavní zákon z 22. listopadu 1938 o autonomii Slovenské krajiny byl však přijat až po bouřlivých zahraničněpolitických a vnitropolitických událostech.

8 Nové státní uspořádání kladlo nároky i na sněmovní kancelář ve smyslu zajištění technických požadavků při zasedání Národního shromáždění. Žádosti ministra Tisa, aby při schůzi k volbě prezidenta 30. listopadu byla na budově Národního shromáždění vyvěšena slovenská vlajka, však nemohlo být vyhověno, neboť sněmovní kancelář slovenskou vlajku neměla. Tato záležitost byla projednávána s ministerstvem vnitra, které však oficiální ani neoficiální slovenskou vlajku neznalo. Předsednictvo Národního shromáždění se tedy na své schůzi usneslo a slovenské straně tlumočilo, že se nebrání přizpůsobit výzdobu parlamentu novému státnímu uspořádání, avšak je třeba vyčkat zákonné úpravy vlajek ve všech zemích republiky, případně novelizace zákona o vlajkách.

9 Po říjnové abdikaci prezidenta Edvarda Beneše a jeho odchodu do zahraničí zvolilo ve středu 30. listopadu Národní shromáždění prezidentem Emila Háchu, který dosud zastával funkci prezidenta Nejvyššího správního soudu.

10 Předseda Poslanecké sněmovny J. Malypetr: *„I když byly podstatně změněny ústavní naše poměry, zůstává v plné platnosti ustanovení o slibu, který zvolený president republiky vykonává před Národním shromážděním. Žádám Vás proto, pane presidente, abyste – maje pravou ruku položenu na ústavní listinu republiky – pronesl slib předepsaný v §u 65 ústavní listiny a tím potvrdil, že přejímáte povinnosti uložené Vám volbou a slibem.“*

Prezident E. Hácha: *„Slibuji na svou čest a svědomí, že budu dbáti blaha republiky i lidu a šetřiti ústavních a jiných zákonů.“*

1

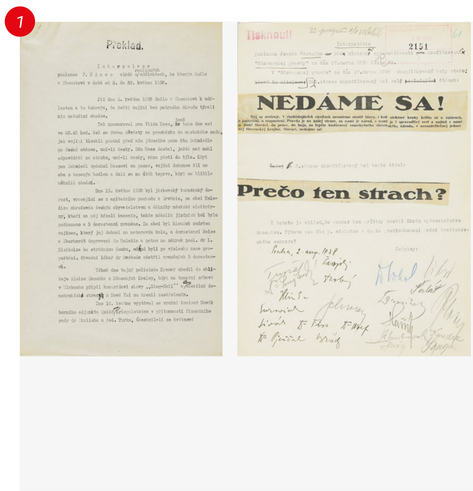

2

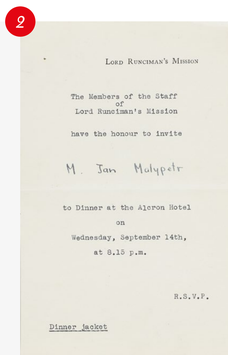

3

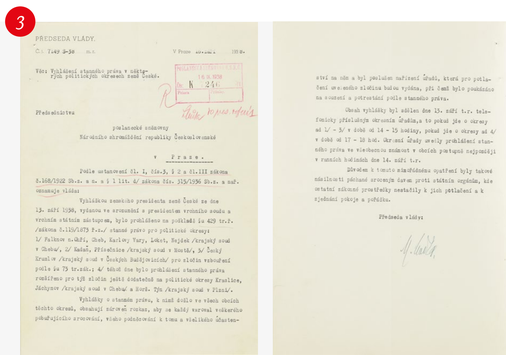

4

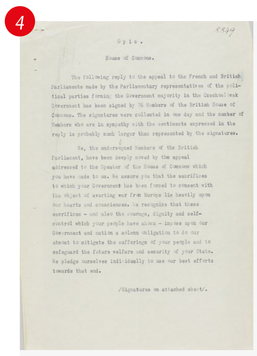

5

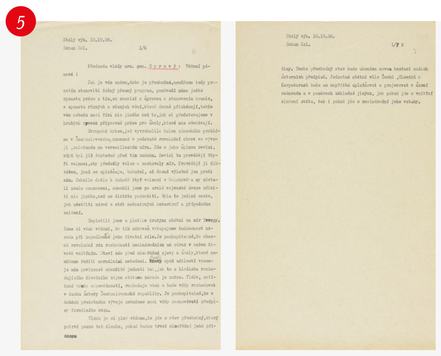

6

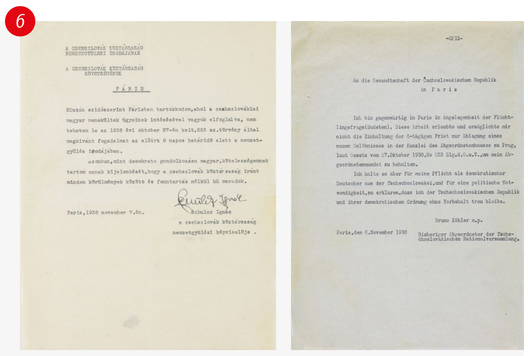

7

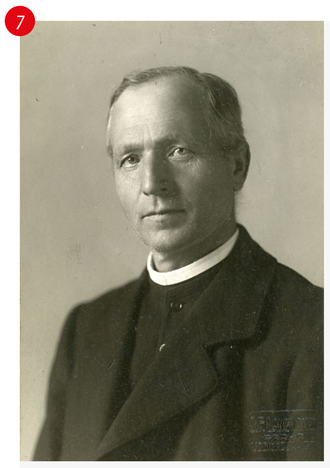

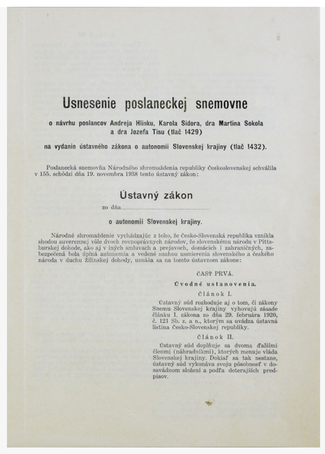

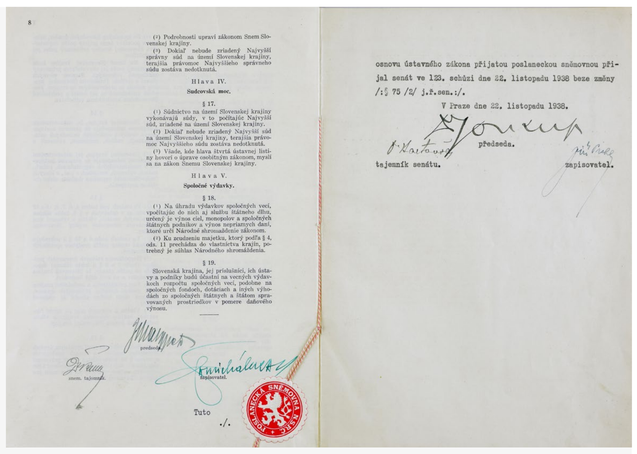

8

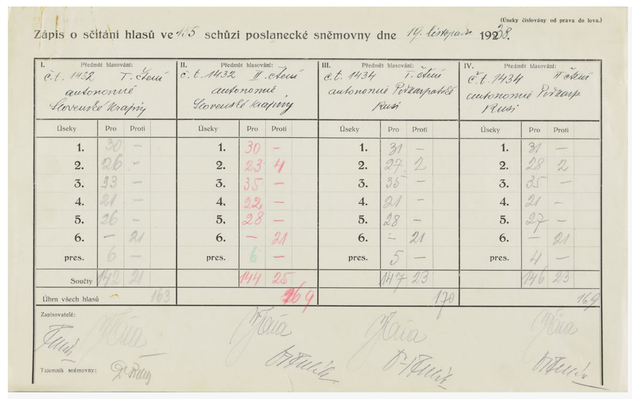

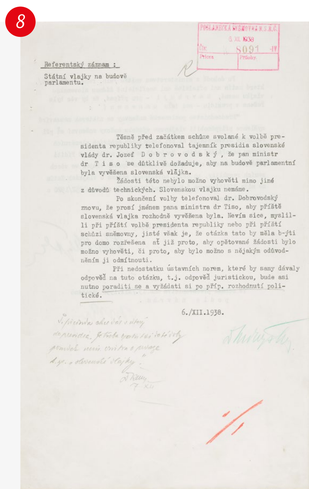

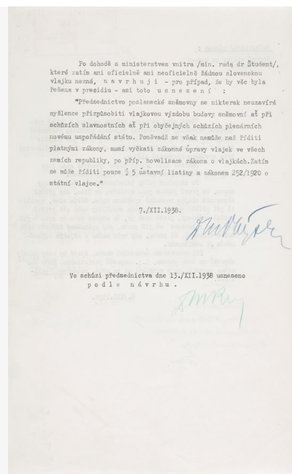

9

10

1948

Jakkoliv ještě platila prvorepubliková ústava, samotné složení parlamentu bylo již po válce značně redukováno: parlament byl jednokomorový a nezasedaly v něm některé dříve významné politické strany. Klíčové únorové události se odehrály mimo parlament. Poprvé po převzetí moci se Ústavodárné Národní shromáždění sešlo až v březnu, kdy schválilo programové prohlášení rekonstruované vlády Klementa Gottwalda. V poslaneckých lavicích již chyběli poslanci, kteří byli zadrženi, odešli ze země nebo se vzdali mandátu. V květnu parlament přijal novou ústavu. Přeměnu politických poměrů demonstrovaly volby, ve kterých byl volební akt degradován jednotnou kandidátkou Národní fronty. Po abdikaci Edvarda Beneše zvolilo Národní shromáždění prezidentem Klementa Gottwalda. Na dlouhá léta parlament přestal být místem důležitých politických rozhodnutí.

1 Ústavodárné Národní shromáždění zasedalo od května 1946 v budově bývalé Pražské burzy peněžní a zbožní na Hooverově třídě. Budova Rudolfina, ve které sídlilo prvorepublikové Národní shromáždění, byla vrácena původnímu účelu stavby a v květnu se zde konal první ročník festivalu Pražské jaro.

2 Předsednictvo Ústavodárného Národního shromáždění rozhodlo 23. února o nekonání plenární schůze z důvodů vládní krize a plénum se 24. února nesešlo. Podle pokynů komunistického vedení se formoval Akční výbor parlamentní Národní fronty, který měl významný vliv na další chod parlamentu.

3 Na prvních schůzích přijal parlamentní akční výbor dva dokumenty důležité pro formování podpory Gottwaldovy vlády. V provolání z 25. února vyzýval všechny „demokratické" poslance ke spolupráci s Akčním výborem parlamentní Národní fronty a podpoře vlády obnovené Národní fronty.

4 Dále vydal prohlášení, které měli podepisovat vybraní poslanci, u kterých se předpokládalo, že budou chtít podpořit novou Gottwaldovu vládu. Výsledek akce předčil očekávání. Z 229 poslanců, kteří obdrželi prohlášení, pouze tři poslanci odmítli podepsat a tři neodpověděli.

5 Naproti tomu někteří neoslovení poslanci se nechtěli smířit s nezařazením do obnovené Národní fronty a zasílali svá nevyžádaná prohlášení o podpoře lidově demokratického zřízení a vlády Klementa Gottwalda. Akční výbor se je však rozhodl nepřijmout.

6 Činnost parlamentního akčního výboru ovlivňovala spolupráce s krajskými, okresními i závodními akčními výbory NF a jejich požadavky na personální restrukturalizaci parlamentu a odvolání některých poslanců Ústavodárného Národního shromáždění.

7 Předseda vlády Klement Gottwald oficiálně informoval předsednictvo Ústavodárného Národního shromáždění dopisem z 27. února, že prezident Edvard Beneš přijal 25. února demisi nekomunistických ministrů a zároveň akceptoval jeho návrh na doplnění vlády a jmenoval nové ministry.

8 První schůze po únorových událostech byla svolána na 10. března. Ministr vnitra Václav Nosek nejprve informoval přítomné o smrti ministra zahraničí Jana Masaryka, na jehož prázdné místo byla položena smuteční kytice. Předseda vlády K. Gottwald pak hovořil o událostech posledních týdnů a představil programové prohlášení rekonstruované a doplněné vlády. V hlasování, které se uskutečnilo 11. března, toto prohlášení podpořilo 230 z 241 přítomných poslanců.

9 Poslední rozloučení s Janem Masarykem se konalo 13. března za účasti nejvyšších státních představitelů a široké veřejnosti. Po proslovu K. Gottwalda se smuteční průvod v čele s předsedou ÚNS Josefem Davidem vydal z Pantheonu Národního muzea do Černínského paláce. Odtud byly ostatky zemřelého převezeny do Lán a uloženy v rodinném hrobu.

10 Komunistický únorový převrat byl v legislativní rovině završen přijetím nové ústavy 9. května 1948. Text byl zčásti inspirován sovětskou ústavou z roku 1936. Ústava nově přerozdělila pravomoci a působnosti ústavních orgánů. Ve vztazích mezi parlamentem, prezidentem a vládou vycházela sice ze zásad parlamentarismu, reálné mocenské centrum, politbyro KSČ, však pracovalo mimo ústavní struktury.

11 Schválením nové ústavy byl naplněn smysl Ústavodárného Národního shromáždění. Nové volby proběhly 30. května a jedinou možností bylo volit kandidáty jednotné Národní fronty, což byli především komunisté a jejich příznivci. Nesouhlas s kandidátkou bylo možno vyjádřit vhozením bílého lístku do urny. Na volební výsledek to však nemělo žádný vliv. Národní fronta Čechů a Slováků obdržela téměř 90 % všech hlasů. Nově zvolené Národní shromáždění se poprvé sešlo 10. června a svým předsedou zvolilo Oldřicha Johna.

12 Prezident Edvard Beneš odmítl v květnu podepsat novou ústavu, 7. června abdikoval a stáhl se z politického života. Jediným kandidátem na nového prezidenta byl dle návrhu komunistických poslanců dosavadní předseda vlády K. Gottwald, který byl 14. června ve Vladislavském sále na Pražském hradě Národním shromážděním jednomyslně zvolen prezidentem.

1

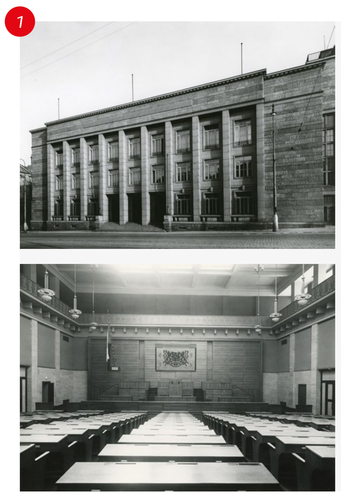

2

3

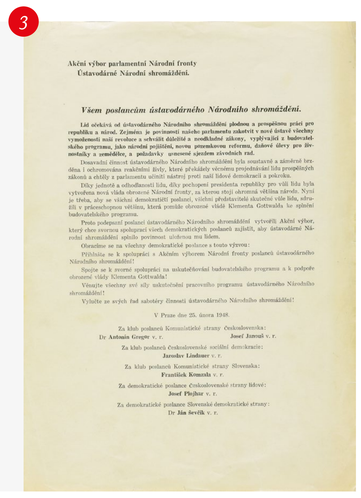

Akční výbor parlamentní Národní fronty
Ústavodárné Národní shromáždění.

Všem poslancům ústavodárného Národního shromáždění.

Lid očekává od ústavodárného Národního shromáždění plodnou a prospěšnou práci pro republiku a národ. Zejména je povinností nového parlamentu zakotvit v nové ústavě všechny vymoženosti naší revoluce a uvést důležité a neodkladné úkony, vyplývající z budovatelského programu, jako národní pojištění, novou pozemkovou reformu, dobové úlevy pro živnostníky a zemědělce, a poškozený upevnění zjevením závodních rad.

Demokratičnost ústavodárného Národního shromáždění byla ovlivněna a zúžena tím, že byla i ochromována reakční frkvě, která překážky věrnému projednávání lidu prospěšných zákonů a cítily a parlamentu užívali nástroj proti naší lidově demokratické a pokrokové.

Díky jednotě a odhodlanosti lidu, díky pochopení prezidenta republiky pro vůli lidu byla vytvořena nová vláda obrovské Národní fronty, za kterou stojí ohromná většina národa. Nyní je třeba, aby se všechni demokratičtí poslanci, všichni představitelé skutečné vůle lidu, sdružili v přiměřeném většinu, která podmíní obrovské vládě Klementa Gottwalda ke splnění budovatelského programu.

Proto podepsaní poslanci ústavodárného Národního shromáždění vytvořili Akční výbor, který chce zaručuje spolupráci všech demokratických poslanců zajistit, aby ústavodárné Národní shromáždění splnilo poctivost vůlebrou mu lidem.

Obracíme se na všechny demokratické poslance s tímto výzvou:

Přihlašte se k spolupráci s Akčním výborem Národní fronty poslanců ústavodárného Národního shromáždění!

Spojte se k úrovně spolupráci na uskutečňování budovatelského programu a k podpoře obrovské vlády Klementa Gottwalda!

Vmažte všechny své síly nekritičnosti pracovního programu ústavodárného Národního shromáždění!

Vyhněte se svých řad zákonitý činnosti ústavodárného Národního shromáždění!

V Praze dne 25. února 1948.

Za klub poslanců Komunistické strany Československa:
Dr **Antonín Gregor** v. r. **Josef Jancuš** v. r.
Za klub poslanců Československé sociální demokracie:
Jaroslav Lisbauer v. r.
Za klub poslanců Komunistické strany Slovenska:
František Komzala v. r.
Za demokratické poslance Československé strany lidové:
Josef Plojhar v. r.
Za demokratické poslance Slovenské demokratické strany:
Dr **Ján Ševčík** v. r.

4

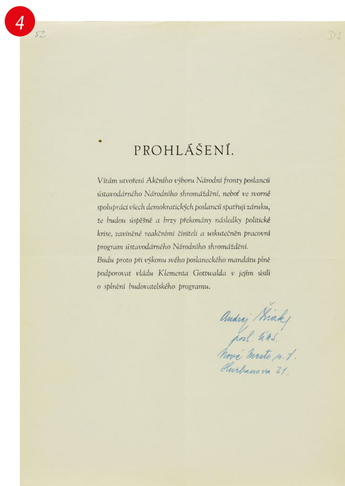

PROHLÁŠENÍ.

Vítám utvoření Akčního výboru Národní fronty poslanců ústavodárného Národního shromáždění, neboť ve úvodné spolupráci všech demokratických poslanců spatřuji záruku, že budou úspěšně a brzy překonány nástrahy politické krize, zaviněné reakčními činiteli a uskutečněn pracovní program ústavodárného Národního shromáždění. Budu proto při výkonu svého poslaneckého mandátu plně podporovat vládu Klementa Gottwalda v jejím úsilí o splnění budovatelského programu.

5

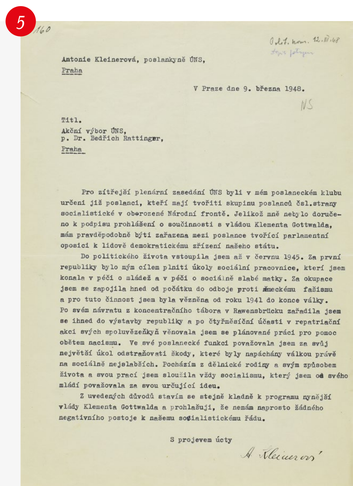

Antonie Kleinerová, poslankyně ÚNS,
Praha

V Praze dne 9. března 1948.

Titl.
Akční výbor ÚNS,
p. Dr. Bedřich Ruttinger,
Praha

Pro příštější plenární zasedání ÚNS byli v mém poslaneckém klubu určeni již poslanci, kteří mají tvořiti skupinu poslanců Sal.strany socialistické v obnovené Národní frontě. Jelikož mně nebylo doručeno k podpisu prohlášení o současnosti s vládou Klementa Gottwalda, mám pravděpodobně býti zařazena mezi poslance tvořící parlamentní opozici k lidově demokratickému zřízení našeho státu.

Do politického života vstoupila jsem až v červnu 1945. Za první republiky bylo mým cílem plniti úkoly sociální pracovnice, kterí jsem konala v péči o mládež a v péči o sociálně slabé matky. Za okupace jsem se zapojila hned od počátku do odboje proti německému fašismu a pro tuto činnost jsem byla vězněna od roku 1941 do konce války. Po svém návratu z koncentračního tábora v Ravensbrücku zařadila jsem se ihned do výstavby republiky a po čtyřměsíční účasti v repatriační akci svých spolusvěsěkyň věnovala jsem se plánované práci pro pomoc obětem nacismu. Ve své poslanecké funkci považovala jsem za svůj největší úkol odstraňovati škody, které byly napáchány válkou právě na sociálně nejslabších. Pocházím z dělnické rodiny a svým způsobem života a svou prací jsem sloužila vždy socialismu, který jsem od svého mládí považovala za svou určující ideu.

Z uvedených důvodů stavím se stejně kladně k programu nynější vlády Klementa Gottwalda a prohlašuji, že nemám naprosto žádného negativního postoje k našemu socialistickému Pádu.

S projevem úcty

A. Kleinerová

6

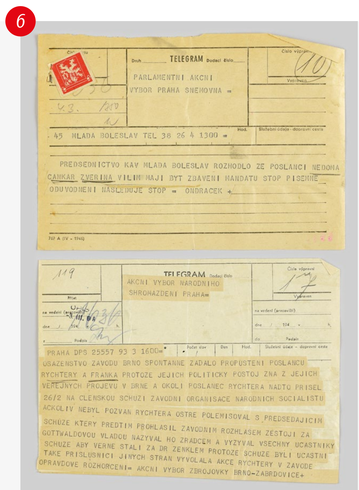

TELEGRAM
PARLAMENTNÍ AKCNÍ VÝBOR PRAHA SNEMOVNA
45 MLADA BOLESLAV TEL 38 26 4 1300
PREDSEDNICTVO KAV MLADA BOLESLAV ROZHODLO ZE POSLANCI NEDOHA CANKAR VYCHINA VILEM MAJI BYT ZBAVENI MANDATU STOP PISCHNE ODUVODNENI NASLEDUJE STOP = ONDRACEK

TELEGRAM
AKCNI VYBOR NARODNIHO SHROMAZDENI PRAHA
PRAHA DPS 25557 93 3 1600
USAZENSTVO ZAVODU BRNO SPONTANNE ZADALO PROPUSTENI POSLANCU RYCHTERY A FRANKA PROTOZE JEJICH POLITICKY POSTOJ ZNA Z JEJICH VEREJNYCH PROJEVU V DRNE A OKOLI PORLANEC RYCHTERA NAUTO PRISEL ZAVZ NA CLENSKOU SCHUZI ZAVODNI ORGANISACE NARODNICH SOCIALISTU ACKOLIV NEBYL POZVAN RYCHTERA OSTRE POLEMISOVAL S PREDSEDAJICIM GOTTWALDOVOU VLADOU NAZYVAL HO ZRADCEM A VYZYVAL VSECHNY UCASTNIKY SCHUZE ABY VERNE STALI ZA DR. ZENKLEM PROTOZE SCHUZE BYLI UCASTNI TAKE PRISLUSNICI JINYCH STRAN VYVOLALA AKCE RYCHTERY V ZAVODE OPRAVDOVE ROZHORCENI= AKCNI VYBOR ZBROJOVKY BRNO-ZABRDOVICE=

7

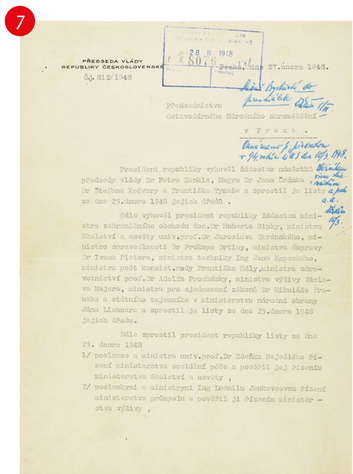

PŘEDSEDA VLÁDY REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ
č. 312/1948
Praha, dne 27.února 1948.
Předsednictvu ústavodárného Národního shromáždění
v Praze.

President republiky vyhověl žádostem náměstka předsedy vlády Dr Petra Zenkla, Mgra Dr Jana Ťažkého a Dr Štefana Kočvary a Františka Urbánka a uprostil je listy ze dne 25.února 1948 jejich úřadů.

Dále vyhověl president republiky žádostem ministra zahraničního obchodu doc.Dr Huberta Ripky, ministra školství a osvěty univ.prof.Dr Jaroslava Stránského, ministra zemědělství Dr Prokopa Drtiny, ministra dopravy Dr Ivana Pietora, ministra techniky Ing Jana Kopeckého, ministra pošt komisr.rady Františka Hály,ministra zdravotnictví prof.Dr Adolfa Procházky, ministra výživy Václava Majera, ministra pro zjednodušení zákonů Dr Mikuláše Prchala a státního tajemníka v ministerstvu národní obrany Jána Lichnera a uprostil je listy ze dne 25.února 1948 jejich úřadů.

Dále uprostil president republiky listy ze dne 25. února 1948
1/ poslance a ministra univ.prof.Dr Zdeňka Nejedlého Písemí ministerstva sociální péče a pověřil jej Písemí ministerstva školství a osvěty ,
2/ poslankyni a ministryni Ing Ludmilu Jankovcovou Písemí ministerstva průmyslu a pověřil ji Písemí ministerstva výživy ,
3/ poslance a ministra Dr Alexeje Čepičku Písemí ministerstva vnitřního obchodu a pověřil jej Písemí ministerstva spravedlnosti.

Konečně jmenoval president republiky listy ze dne 25.února 1948 :
a/ náměstky předsedy vlády
poslance Bohumila Laušmana a Antonína Zápotockého,
b/ ministry :
1/ poslance Dr Antonína Gregora, jehož pověřil Písemí ministerstva zahraničního obchodu,
2/ poslance Zdeňka Fierlingera, jehož pověřil Písemí ministerstva průmyslu,
3/ poslance Františka Krajčíra, jehož pověřil Písemí ministerstva vnitřního obchodu,
4/ poslance Aloise Petra, jehož pověřil Písemí ministerstva dopravy,
5/ vysokoškolského prof.Dr Ing Emanuela Šlechty, jehož pověřil Písemí ministerstva techniky,
6/ poslance Dr Aloise Neumana, jehož pověřil Písemí ministerstva pošt,
7/ poslance Zdenka Fierlingera, jehož pověřil Písemí ministerstva sociální péče,
8/ poslance Josefa Plojhara, jehož pověřil Písemí ministerstva zdravotnictví,
9/ Dr Pavla Drtodka, jehož pověřil Písemí ministerstva pro zjednodušení zákonů ,
c/ státního tajemníka v ministerstvu národní obrany
poslance Dr Jána Ševčíka .

Předseda vlády :

8

9

10

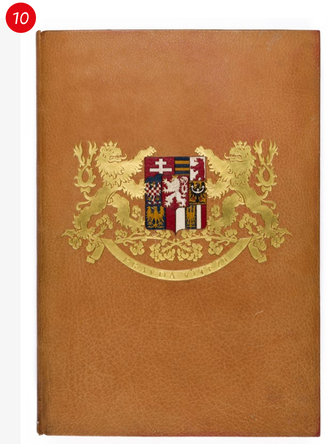

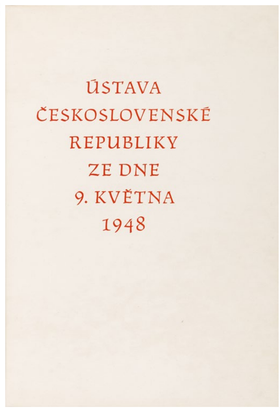

ÚSTAVA
ČESKOSLOVENSKÉ
REPUBLIKY
ZE DNE
9. KVĚTNA
1948

MY, LID ČESKOSLOVENSKÝ, PROHLAŠUJEME, ŽE JSME PEVNĚ ROZHODNUTI VYBUDOVAT SVŮJ OSVOBOZENÝ STÁT JAKO LIDOVOU DEMOKRACII, KTERÁ NÁM ZAJISTÍ POKOJNOU CESTU K SOCIALISMU. JSME ODHODLÁNI BRÁNIT VŠEMI SVÝMI SILAMI VYMOŽENOSTI NAŠÍ NÁRODNÍ A DEMOKRATICKÉ REVOLUCE PROTI VEŠKERÝM SNAHÁM DOMÁCÍ I ZAHRANIČNÍ REAKCE, JAK JSME ZNOVU PŘED CELÝM SVĚTEM OSVĚDČILI SVÝM VYSTOUPENÍM NA OBRANU LIDOVĚ DEMOKRATICKÝCH RADŮ V ÚNORU 1948. SLIBUJEME SI NAVZÁJEM, ŽE NA TOMTO VELKÉM DÍLE BUDOU PRACOVAT SPOLEČNĚ A RUKU V RUCE OBA NÁŠE NÁRODY, NAVAZUJÍCE TAK NA POKROKOVÉ A HUMANITNÍ TRADICE SVÝCH DĚJIN.

11

12

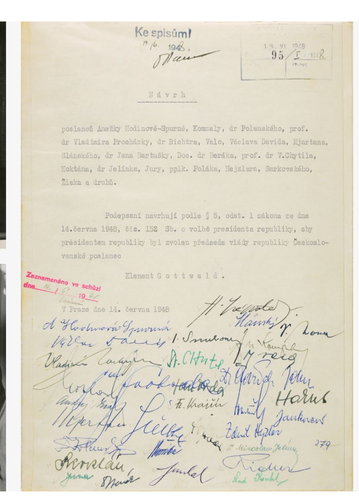

Ke spisům!

Návrh

poslanců Anežky Hodinové-Spurné, Kozmaly, dr Polanského, prof. dr Vladimíra Procházky, dr Richtra, Valo, Václava Davida, Kjartana, Zlámského, dr Jana Sartušky, Doc. dr Berčka, prof. dr V.Dbyšíla, Toktóm, dr Jelínka, Jury, ppik. Poláka, Majlaru, Šaškovského, Ziebla a druhů.

Podepsaní navrhují podle § 5, odst. 1 zákona ze dne 14.června 1948, čís. 152 Sb. o volbě presidenta republiky, aby presidentem republiky byl zvolen předseda vlády republiky Československé poslanec

Klement Gottwald.

V Praze dne 14. června 1948

1968 / okupace

Atmosféra politického uvolňování 60. let postupně rezonovala i v parlamentu. Od jara 1968 poslanci požadovali skutečný výkon kontrolní funkce parlamentu. To se projevilo mimo jiné při projednávání tzv. Šejnovy aféry, či vyslovení nedůvěry ministru vnitra Josefu Kudrnovi a generálnímu prokurátorovi Janu Bartuškovi. V březnu parlament zvolil novým prezidentem Ludvíka Svobodu a v dubnu svým předsedou Josefa Smrkovského, který jako jedna z tváří „pražského jara" pozdvihl prestiž zákonodárného sboru. Liberalizace poměrů se promítla i do podoby projednávané legislativy. Poslanci schválili např. tiskový a rehabilitační zákon. Bezprostředně po vstupu vojsk zemí Varšavské smlouvy v srpnu 1968 vyvíjelo Národní shromáždění horečnou aktivitu proti okupaci. Vlivem dalších událostí však počátkem podzimu přijalo zákony, které razantně popřely předchozí vývoj, omezovaly svobodu shromažďování a obnovily cenzuru. V říjnu schválilo Národní shromáždění smlouvu o pobytu sovětských vojsk.

1 V prvních měsících roku 1968 došlo ke změně na dvou nejvyšších mocenských pozicích v Československu, které do té doby zastával Antonín Novotný. Ten byl v lednu vystřídán Alexandrem Dubčekem na pozici prvního tajemníka ÚV KSČ a v březnu pod tlakem rezignoval též na post prezidenta republiky. Na návrh Alexandra Dubčeka pak 30. března zvolilo Národní shromáždění na slavnostní schůzi ve Vladislavském sále Pražského hradu prezidentem armádního generála Ludvíka Svobodu.

2 Od roku 1966 probíhala rekonstrukce a přestavba budovy Národního shromáždění. Předsednictvo a úřední aparát dočasně sídlily v přízemí, prvním a druhém patře bývalého „Cukrpaláce" na tehdejším Gorkého náměstí (dnes Senovážné). Srpnová okupace ochromila fungování všech složek státu. I přes mimořádně komplikované podmínky bylo Národní shromáždění jediným fungujícím orgánem.

3 Poslanci byli odříznuti od aktuálních informací a budova byla obklíčena okupačními vojsky, přesto zasedalo předsednictvo, výbory i plénum. Předsednictvo i plénum vydalo řadu dokumentů odsuzujících vstup vojsk Varšavské smlouvy, vyslovujících důvěru v oficiální vedení republiky a oceňujících činnost sdělovacích prostředků a postoj veřejnosti a zároveň vyzývajících k rozvaze a klidu.

4 Výjimečnost situace kladla mimořádné nároky nejen na organizační zajištění jednání v provizorních podmínkách, ale vyžadovala též velké psychické a fyzické nasazení členů Národního shromáždění i úředního aparátu.

5 Prakticky ihned po vstupu vojsk Varšavské smlouvy byly internovány vůdčí politické osobnosti „pražského jara", mezi nimi též předseda Národního shromáždění Josef Smrkovský (obr. vlevo) a člen předsednictva a předseda zahraničního výboru František Kriegel. Internovaní politici byli převezeni do Moskvy, kde ve dnech 23. až 26. srpna probíhala jednání se sovětskou stranou o řešení nastalé situace. Parlament byl v té době zcela odtržen od aktuálních informací.

6 Po dlouhých a složitých vyjednáváních byl 27. srpna podepsán tzv. Moskevský protokol. Jediným, kdo protokol nepodepsal, byl František Kriegel. Sověty diktované body protokolu znamenaly ideové popření celého „pražského jara", přijetí okupace coby „bratrské pomoci SSSR" a otevření cesty k budoucí normalizaci. Téhož dne se československá delegace vrátila z Moskvy. Předseda Národního shromáždění Josef Smrkovský byl vřele a s očekáváním přijat obyvatelstvem před budovou parlamentu na Senovážném náměstí.

7 Ve svém prvním vystoupení po návratu však předseda Smrkovský poslancům mnoho konkrétního k obsahu jednání nesdělil. Moskevský protokol byl totiž na přání Sovětů tajný. Smrkovský byl tak jedním z mála, kteří tušili, že mnohdy statečné postoje poslanců proti okupaci přinesou v brzké době jejich aktérům neblahé následky. 28. srpna přijalo Národní shromáždění dokument „Všemu lidu Československa" odsuzující obsazení republiky vojsky Varšavské smlouvy. Na základě usnesení Předsednictva pak měli poslanci podepsat čestné prohlášení, že se nezapojili do příprav a průběhu invaze, a případně měli vysvětlit svou neúčast na srpnové schůzi.

8 Situace se zásadním způsobem změnila již na počátku září. 13. září na své schůzi ve Vladislavském sále Pražského hradu přijalo Národní shromáždění několik zákonů k upevnění „veřejného klidu a pořádku", omezujících tiskovou svobodu a vlastně znovu zavádějící cenzuru. Tím prakticky došlo k popření dosavadního demokratizačního vývoje.

9 16. října 1968 byla v Praze podepsána „Smlouva mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o podmínkách dočasného pobytu sovětských vojsk na území Československé socialistické republiky". Smlouva byla Národním shromážděním ratifikována 18. října 1968 v jednacím sále tehdejšího Městského národního výboru hlavního města Prahy.

10 Z 242 poslanců hlasovali proti jen čtyři (Gertruda Sekaninová-Čakrtová, Božena Fuková, František Kriegel a František Vodsloň), deset dalších se při hlasování zdrželo, řada poslanců na schůzi chyběla. Celé jednání trvalo pouze o něco více než dvě hodiny. Poslanci, kteří se aktivně postavili proti schválení smlouvy, byli později zbaveni poslaneckého mandátu.

1

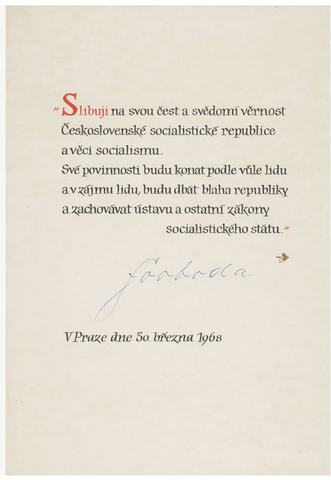

„Slibuji na svou čest a svědomí věrnost Československé socialistické republice a věci socialismu.
Své povinnosti budu konat podle vůle lidu a v zájmu lidu, budu dbát blaha republiky a zachovávat ústavu a ostatní zákony socialistického státu."

Svoboda

V Praze dne 30 března 1968

2

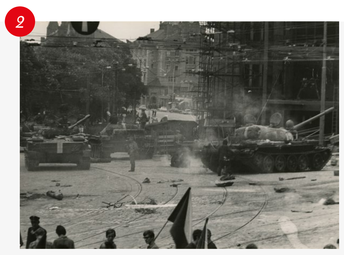

3

4

5

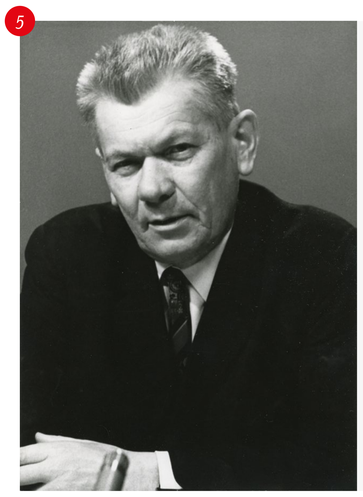

6

7

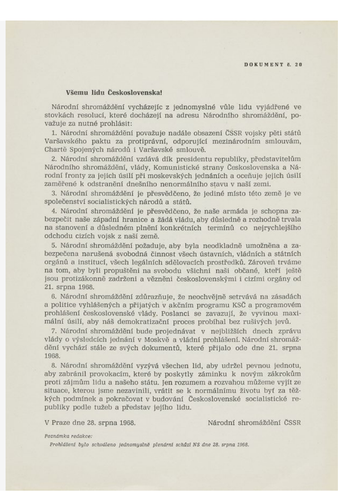

DOKUMENT č. 28

Všemu lidu Československa!

Národní shromáždění vycházejíc z jednomyslné vůle lidu vyjádřené ve stovkách resolucí, které docházejí na adresu Národního shromáždění, považuje za nutné prohlásit:

1. Národní shromáždění považuje nadále obsazení ČSSR vojsky pěti států Varšavského paktu za protiprávní, odporující mezinárodním smlouvám, Chartě Spojených národů i Varšavské smlouvě.

2. Národní shromáždění vzdává dík prezidentu republiky, představitelům Národního shromáždění, vlády, Komunistické strany Československa a Národní fronty za jejich úsilí při moskevských jednáních a oceňuje jejich úsilí zaměřené k odstranění dosavního neoficiálního stavu v naší zemi.

3. Národní shromáždění je přesvědčeno, že jediné místo této země je ve společenství socialistických národů a států.

4. Národní shromáždění je přesvědčeno, že naše armáda je schopna zabezpečit naše západní hranice a žádá vládu, aby důsledně a rozhodně trvala na stanovení a důsledném plnění konkrétních termínů co nejrychlejšího odchodu cizích vojsk z naší země.

5. Národní shromáždění požaduje, aby byla neodkladně umožněna a zabezpečena narušená svobodná činnost všech ústavních, vládních a státních orgánů a institucí, všech legálních sdělovacích prostředků. Zároveň trváme na tom, aby byli propuštěni na svobodu všichni naši občané, kteří ještě jsou protiústavně zadrženi a vězněni československými i cizími orgány od 21. srpna 1968.

6. Národní shromáždění zdůrazňuje, že neochvějně setrvává na zásadách a politice vyhlášených a přijatých v akčním programu KSČ a programovém prohlášení československé vlády. Poslanci se zavazují, že vyvinou maximální úsilí, aby náš demokratizační proces proběhal bez rušivých jevů.

7. Národní shromáždění bude projednávat v nejbližších dnech zprávu vlády o výsledcích jednání v Moskvě a vládní prohlášení. Národní shromáždění vychází stále ze svých dokumentů, které přijalo ode dne 21. srpna 1968.

8. Národní shromáždění vyzývá všechen lid, aby udržel pevnou jednotu, aby zabránil provokacím, které by poskytly záminku k novým zákrokům proti zájmům lidu a našeho státu. Jen rozumem a rozvahou můžeme vyjít ze situace, kterou jsme nezavinili, vrátit se k normálnímu životu byť za těžkých podmínek a pokračovat v budování Československé socialistické republiky podle tužeb a představ jejího lidu.

V Praze dne 28. srpna 1968. Národní shromáždění ČSSR

Poznámka redakce:
Prohlášení bylo schváleno jednomyslně plenární schůzí NS dne 28. srpna 1968.

8

9

10

1968 / federace

V rámci politických reforem „pražského jara“ se diskutovalo o modelu státoprávního uspořádání společného státu Čechů a Slováků. Požadavek slovenské reprezentace mířil k celkové federalizaci státu, která měla nahradit dosavadní asymetrický model, kdy vedle centrálního parlamentu fungovala i Slovenská národní rada. Československo se přeměnilo ve svazek dvou národních republik, které měly vlastní zastupitelské sbory. Paralelně k existující SNR byla v červnu ustavena Česká národní rada. Na vrcholu struktury zastupitelských sborů stálo dvoukomorové Federální shromáždění. I přes tyto změny ale zůstával ještě dvě desetiletí parlament v politickém rozhodování upozaděn.

1 V červnu 1968 byl na základě Akčního programu KSČ a vládního prohlášení přijat ústavní zákon č. 77/1968 Sb., o přípravě federativního uspořádání Československé socialistické republiky. 10. července zvolilo Národní shromáždění ve Španělském sále Pražského hradu prvních 150 poslanců nově vzniklé České národní rady. Téhož dne v podvečer se konala její první schůze.

2 Sídlem České národní rady se stal Thunovský palác ve Sněmovní ulici na pražské Malé Straně. Druhá schůze, konaná zde 31. července, se věnovala schválení jednacího a pracovního řádu ČNR a taktéž došlo ke zvolení jejích orgánů – komisí.

3 2. října 1968 se v Brně konala schůze předsednictev České a Slovenské národní rady. Předmětem jednání byly úpravy státoprávních vztahů českého a slovenského národa, dále pak dohoda o společném postupu při schvalování návrhu ústavního zákona o československé federaci na plenárních zasedáních obou rad.

4 Srpnová okupace Československa měla paradoxně minimální vliv na pokračující jednání o vzniku federace. Návrh ústavního zákona o federativním uspořádání Československa byl v České národní radě projednáván na plenárních schůzích 18. září a 4. října byl na 4. schůzi schválen.

5 Den před padesátým výročím vzniku Československa se ve Španělském sále Pražského hradu sešlo Národní shromáždění na 28. schůzi. Účastnil se jí také prezident Ludvík Svoboda. Během zasedání byly předneseny a odůvodněny společné návrhy České a Slovenské národní rady k federalizaci i návrh vládní. Hlasování proběhlo dle zákona o přípravě federace. Zvlášť hlasovali poslanci zvolení v českých krajích a zvlášť poslanci ze slovenských krajů. Zákon byl schválen jednomyslně.

6 Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o Československé federaci, který přijalo Národní shromáždění 27. října 1968, vstoupil v platnost 1. ledna následujícího roku. Československá socialistická republika se stala federací dvou národních států – České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Ke stejnému datu vzniklo Federální shromáždění, které bylo tvořeno 200 poslanci Sněmovny lidu a 150 poslanci Sněmovny národů. V ní byly obě národní republiky zastoupeny 75 poslanci. Republikovými parlamenty se stala Česká národní rada s 200 poslanci a Slovenská národní rada se 150 poslanci.

7 Oslavy padesátého výročí vzniku Československé republiky probíhaly s nádechem zklamání ze srpnové okupace a následného protireformního vývoje. Zatímco před Pražským hradem demonstrovali studenti, ve Španělském se konalo slavnostní shromáždění za přítomnosti prezidenta republiky, představitelů vlády, Národního shromáždění, České národní rady, Slovenské národní rady a dalších. V kontextu vzniku federace a vnitřního uspořádání Československa byly oslavy výročí uzavřeny slavnostním podpisem zákona č. 143/1968 Sb., o Československé federaci 30. října na Bratislavském hradě.

8 Dne 4. prosince 1968 se v budově České národní rady ve Sněmovní ulici konala její 6. plenární schůze. Hlavním hostem byl předseda Národního shromáždění Josef Smrkovský, který přednesl pozdravný projev. Po rezignaci Josefa Špačka zvolilo plénum jednomyslně Zdeňka Jičínského do funkce místopředsedy ČNR. Již v následujícím roce však byl po potlačení obrodného procesu přinucen vzdát se poslaneckého mandátu.

9 Česká národní rada zasedala 21. prosince v prostorách Národního výboru hlavního města Prahy, protože jednací sál v Thunovském paláci procházel renovací a úpravami. Hlavním bodem programu byl návrh Ústředního výboru Národní fronty na doplňující volbu členů ČNR, který přednesl předseda ÚV NF Evžen Erban. Téhož dne bylo zvoleno dalších 50 poslanců ČNR.

10 První schůze České národní rady po vzniku federace se konala 8. ledna 1969. Poslanci na ní v úvodu složili slib do rukou předsedy Čestmíra Císaře. Dále se věnovali projednání jednacího řádu a zákonům upravujícím pravomoci republikových ministerstev a vyhlašování a závaznosti předpisů ČSR.

1
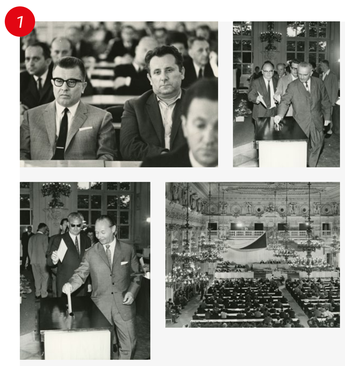

2

3

4

5

6
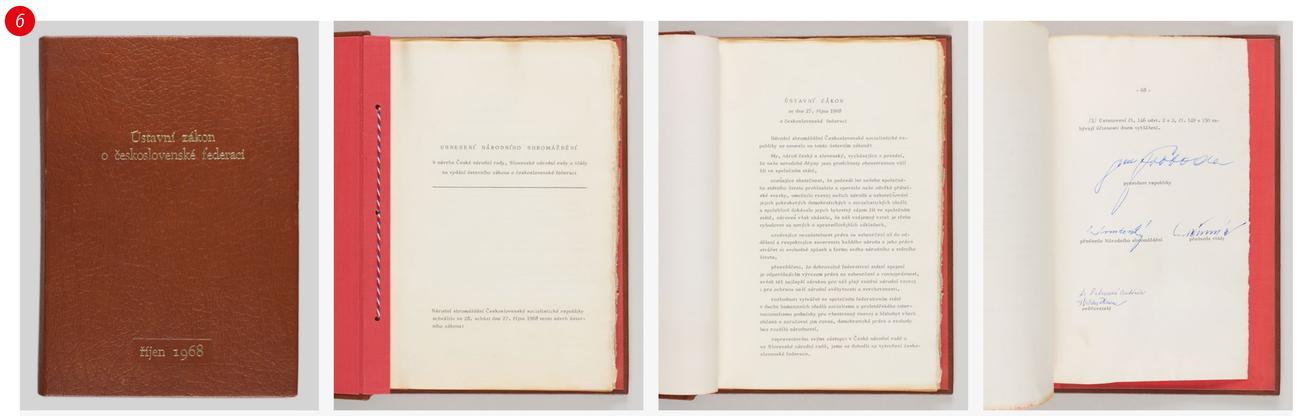

7

8

9

10